

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ГІГІЄНИ ТА ЕКОЛОГІЇ № 2

Методичні матеріали
для самостійної роботи студентів
з дисципліни
«Охорона праці в галузі»
для студентів 3 курсу
за спеціальністю 221 «Стоматологія»

Студент _____

Факультет _____

Група _____

Харків – 2018

Затверджено Вченою радою Харківського національного медичного університету.

Протокол № 6 від 14.06.2018 р.

Завгородній І.В., Сидоренко М.О., Коробчанський П.О., Перцев Д.П.,
Філатова Н.М., Чеховська І.М., Мітельова Т.Ю., Білера Н.В., Біличенко Н.П.,
Літовченко О.Л., Лалименко О.С., Логвінов Д.І.

«Охорона праці в галузі»: Робочий зошит для студентів 3 курсу за спеціальністю – 221 «Стоматологія». / За ред. д.мед.н., проф. Завгороднього І.В. – Харків, ХНМУ, 2018 - 46 с.

Плагіаризм – це найважча для розуміння студентів частина академічної нечесності [1].

Плагіат – проблематика, яка торкається невинуватеної поведінки суб'єктів щодо неправомірного розпорядження об'єктами інтелектуальної власності [2], тому копіювання та розповсюдження у будь-якому вигляді частини або повного видання можливе лише з дозволу авторів.

1. lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2002/20-7-3.pdf
2. <http://journals.urau.ua/index.php/2225-6407/article/view/16031>

Форма оцінювання знань студентів. Формою підсумкового контролю знань є залік. Підсумковий контроль засвоєння навчальної дисципліни здійснюється після її завершення на останньому занятті з дисципліни. Оцінка з дисципліни визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах), що виставляються на кожному навчальному занятті за відповідною темою та кількістю балів за виконання індивідуальних завдань студентом. Для зарахування дисципліни студент має виконати вимоги навчальної програми та отримати за поточну діяльність бал не менше 60% від максимальної суми балів (для 200 бальної шкали – не менше 120 балів).

Самостійна робота студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

Під час оцінювання засвоєння кожної навчальної теми дисципліни та підсумкового заняття студенту виставляється оцінка за національною 4-бальною шкалою.

Підсумковий бал за ПНД у семестрі визначається як середнє арифметичне національних оцінок за кожне заняття, округлене до 2-х знаків після коми, та перераховується у багатобальну шкалу.

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу.

**Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу
(для дисциплін, які закінчуються заліком)**

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.3-4,31	172	3.6-3,61	144
4.97-4,99	199	4.27-4,29	171	3.57-3,59	143
4.95-4,96	198	4.24-4,26	170	3.55-3,56	142
4.92-4,94	197	4.22-4,23	169	3.52-3,54	141
4.9-4,91	196	4.19-4,21	168	3.5-3,51	140
4.87-4,89	195	4.17-4,18	167	3.47-3,49	139
4.85-4,86	194	4.14-4,16	166	3.45-3,46	138
4.82-4,84	193	4.12-4,13	165	3.42-3,44	137
4.8-4,81	192	4.09-4,11	164	3.4-3,41	136
4.77-4,79	191	4.07-4,08	163	3.37-3,39	135
4.75-4,76	190	4.04-4,06	162	3.35-3,36	134
4.72-4,74	189	4.02-4,03	161	3.32-3,34	133
4.7-4,71	188	3.99-4,01	160	3.3-3,31	132
4.67-4,69	187	3.97-3,98	159	3.27-3,29	131
4.65-4,66	186	3.94-3,96	158	3.25-3,26	130
4.62-4,64	185	3.92-3,93	157	3.22-3,24	129
4.6-4,61	184	3.89-3,91	156	3.2-3,21	128
4.57-4,59	183	3.87-3,88	155	3.17-3,19	127
4.54-4,56	182	3.84-3,86	154	3.15-3,16	126
4.52-4,53	181	3.82-3,83	153	3.12-3,14	125
4.5-4,51	180	3.79-3,81	152	3.1-3,11	124
4.47-4,49	179	3.77-3,78	151	3.07-3,09	123
4.45-4,46	178	3.74-3,76	150	3.05-3,06	122
4.42-4,44	177	3.72-3,73	149	3.02-3,04	121
4.4-4,41	176	3.7-3,71	148	3-3,01	120
4.37-4,39	175	3.67-3,69	147	Менше 3	Недостатньо
4.35-4,36	174	3.65-3,66	146		
4.32-4,34	173	3.62-3,64	145		

Залік. Кількість тем практичних навчальних занять не передбачає окремого навчального заняття для приймання заліку.

Результати складання заліку оцінюються за двобальною традиційною шкалою: “зараховано”, “не зараховано”.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин; 3,0 кредити ЄКТС.

ОСНОВНІ ВИМОГИ З ТЕХНІКИ БЕЗПЕКИ

“Інструкція з безпеки життєдіяльності”

для співробітників та студентів, які працюють і навчаються в університеті (затверджено наказом ректора ХНМУ № 412, 2008 р.)

1. Інструктаж з безпеки життєдіяльності зі студентами проводиться куратором групи перед початком навчального року.
2. Заняття зі студентами та аспірантами проводяться на основі внутрішнього розпорядку університету та розпоряджень ректора.
3. Причинами нещасних випадків дуже часто є порушення студентами установлених правил поведінки та правил внутрішнього розпорядку, тому:

- під час пересування по території університету необхідно бути уважним;
- вивчити розміщення приміщень, шляхи до виходу;
- при зустрічному пересуванні необхідно триматися праворуч;
- не бігати по території університету;
- не стояти чи ходити під вантажем, що переміщується, а також в місцях, де можуть падати різні предмети;
- під час занять необхідно бути уважним, не відволікатися на сторонні справи і не відвертати увагу інших;

Студентам університету **ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ**:

- вмикати та зупиняти (окрім аварійних випадків) машини і механізми, робота на яких не доручена;
- пробувати на смак та запах хімічні речовини;
- висовуватися чи вилазити крізь віконні рами приміщень;
- на території університету, у навчальних лабораторіях, аудиторіях, санітарно-побутових приміщеннях необхідно дотримуватися чистоти, та вимог особистої гігієни.

ЗМІСТ

Основні вимоги з техніки безпеки

Розділ 1: Загальні питання охорони праці.

Тема 1: Правові та організаційні основи охорони праці.

Тема 2: Організація охорони праці в медичних установах та закладах вищої медичної освіти.

Тема 3: Гігієна та фізіологія праці, значення для створення безпечних умов праці.

Розділ 2: Особливості умов праці в стоматологічних медичних закладах.

Тема 4: Професійні шкідливості при виконанні функціональних обов'язків медичних працівників стоматологічного профілю.

Тема 5: Гігієнічна характеристика умов праці та стану здоров'я медичних працівників стоматологічного профілю.

Тема 6: Нещасні випадки та аварії в стоматологічних медичних закладах, їх розслідування та облік.

Розділ 3: Спеціальні питання охорони праці в стоматологічних медичних закладах.

Тема 7: Гігієна та охорона праці в стоматологічних медичних закладах.

Тема 8: Охорона праці в окремих структурних підрозділах стоматологічних медичних закладів.

Тема 9: Небезпечні інфекційні захворювання в роботі медичних працівників стоматологічного профілю.

Тема 10: Основи виробничої безпеки медичних працівників стоматологічного профілю.

Теоретичні питання

Практичні навички та вміння

Список літератури

Тема № 1. Правові та організаційні основи охорони праці

Дата “___” _____ 20__ р.;

ПІБ, курс, група _____

Актуальність та мотиваційна характеристика. Опанування навичок роботи з нормативною та юридичною документацією є необхідним елементом безпеки у професійній діяльності лікаря стоматологічного профілю.

Навчальна мета:

Опанувати навички роботи з Державною системою нормативно-технічних документів (НТД), вивчити структуру нормативних документів з урахуванням юридичної взаємопідпорядкованості Конституції, Законів, Державних стандартів України (ДСТУ), у тому числі Системи стандартів безпеки праці (ССБП), нормативно-правових актів про охорону праці (НПАОП), Державних санітарних норм та правил (ДСанПін), Державних будівельних норм і правил (ДБН), наказів та методичних інструкцій в галузі охорони праці, згідно з відповідним чинним законодавством і нормативно-правовими актами.

У результаті вивчення теми студент повинен:

знати:

1. Структуру системи НТД України.
2. Загальні принципи юридичної взаємопідпорядкованості чотирьох рівнів НТД.
3. Показники будівельних норм та промислового мікроклімату в галузі охорони праці.

уміти:

1. Підібрати відповідний НТД при вирішенні конкретної життєвої ситуації.
2. Оцінити наявність юридичної дії НТД в Україні.
3. Користуватися Держстандартами та іншими нормативними документами при вирішенні поставлених завдань, скласти висновки за результатами цих завдань.

Питання для самопідготовки

1. НТД та їх класифікація.
2. Конституція України, її значення у формуванні системи НТД.
3. Причини та ознаки юридичної відповідальності відповідно до діючої системи НТД України.
4. ДСТУ, їх значення в системі НТД України.
5. ДБН, їх значення в системі НТД України.
6. ДСанПін у системі НТД України.
7. НПАОП у системі НТД України.
8. Накази у системі НТД України.

Завдання (задачі) для самопідготовки

Вдома студент повинен підготувати відповіді на теоретичні питання та дати визначення таким поняттям:

Термін	Визначення
Охорона праці -	
Нормативно-правові акти з охорони праці (НПАОП) –	
Нормативно-технічна документація (НТД) -	
Державні будівельні норми (ДБН) –	

Державні санітарні норми і правила (ДСанПіН) –	
Соціальний діалог –	
Трипартизм –	

Аудиторна робота – на занятті студент знайомиться зі структурою та призначенням різних видів нормативно-технічної документації, що діє в Україні.

Вирішити ситуаційне завдання:

Завдання № 1.

На міжнародному рівні проблеми охорони праці вирішують спеціалізовані установи. Назвіть їх.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____

Завдання № 2.

Назвіть основні (загальні) законодавчі акти з питань охорони праці:

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____

Завдання № 3.

Назвіть види відповідальності за недотримання законодавства з охорони праці та відповідний нормативний документ, який їх визначає:

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____

Завдання № 4.

Назвіть установи, які здійснюють нагляд за дотриманням законодавства з охорони праці:

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____

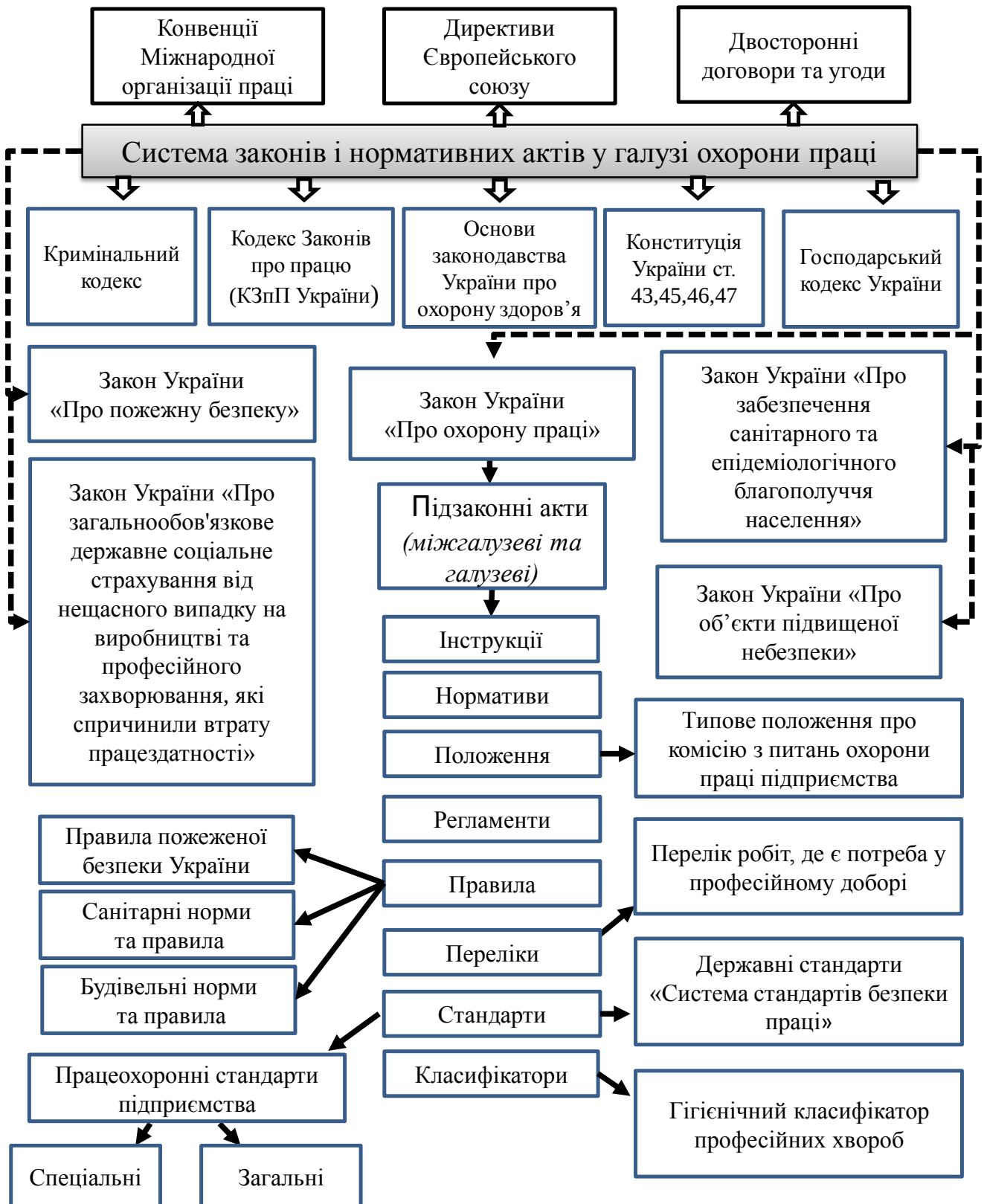
Завдання № 5.

Назвіть, які види інструктажів проводяться на робочому місці, а також зазначте, згідно з яким нормативним документом проводяться інструктажі:

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____

Початковий та заключний тестовий контроль – тести (відкрита база).

Графологічна структура системи нормативних актів у галузі охорони праці

Рекомендована література

Основна:

1. Охорона праці в медичній галузі: Навч.-метод. посібник для мед.ВНЗ IV р.а.- 2-ге вид., випр. Рекомендовано МОН/ Яворовський О.П., Веремей М.І., Зенкіна В.І. та ін.- К., 2017. – 208 с.
2. Гігієна та охорона праці медичних працівників. Навчальний посібник / За ред. В.Ф. Москаленка, О.П. Яворовського. – К.: «Медицина», 2009. – 176 с.
3. Гігієна праці: Підручник / Ю.І. Кундієв, О.П. Яворовський, А.М. Шевченко та ін.; за ред. акад. НАН України, НАМН України, проф. Ю.І. Кундієва, чл-кор. НАМН України, проф. О.П. Яворовського. – К.: ВСВ “Медицина”, 2011. – 904 с.
4. Охорона праці у фармацевтичній галузі: Навчальний посібник / О.В.Жуковіна, О.І.Зайцев, О.І.Жуковін, Г.А.Грецька. - К.: Медицина, 2009. – 432 с.
5. Охорона праці в медицині і фармації/ В.М.Мороз, І.В.Сергета,Н.М.Фещук, М.П.Олійник. – Вінниця: Нова книга, 2005. – 544 с.
6. Закон України «Про охорону праці».
7. ДСТУ 2293-99 «Охорона праці. Терміни та визначення основних понять.»

Додаткова:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. – К. 1996.
2. Основи Законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 4. - С. 19.
3. Кодекс законів про працю України. Закон № 322-VIII від 10.12.71.
4. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27. – С. 217.

Підпис викладача _____

Тема № 2. Організація охорони праці в медичних установах та закладах вищої медичної освіти.

Дата “___” _____ 20__ р.;

ПІБ, курс, група _____

Актуальність та мотиваційна характеристика. Вирішальну роль у формуванні та розвитку людини відіграє праця, яка при певних несприятливих умовах може значною мірою впливати на стан здоров'я особи, призвести до виникнення нещасних випадків, аварій, професійних захворювань. Відповідно до даних світової статистики, 80% нещасних випадків пов'язані з людським фактором, тому стають невідкладними організація навчання населення основам охорони та безпеки праці, усвідомлення кожним працівником необхідності забезпечення нешкідливих і безпечних умов праці, формування важливих орієнтирів на пріоритетність життя і здоров'я людей, порівняно зі значущістю результатів виробничої діяльності.

Якість і ефективність діяльності медичних працівників багато в чому залежать від умов їхньої праці та стану здоров'я.

Навчальна мета:

формування у студентів умінь та компетенцій для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці в медичній галузі.

У результаті вивчення теми студент повинен:

знати:

1. Структуру, основні функції і завдання управління охороною праці в медичних установах.
2. Права і обов'язки працівників служби охорони праці.
3. Основні завдання та права комісії з питань охорони праці в медичних установах.

4. Принципи організації, види навчання та перевірка знань з питань охорони праці.

уміти:

1. Скласти об'єктовий план заходів з охорони праці.
2. Вести облік і аналіз показників охорони праці.
3. Скласти плани локалізації та ліквідації аварійних ситуацій та аварій.

Питання для самопідготовки

1. Наказ МОЗ України №268 від 30.09.1994. «Про службу охорони праці системи Міністерства охорони здоров'я».
2. Планування заходів з охорони праці.
3. Акти з охорони праці, що діють в лікувально-профілактичних закладах, їх склад і структура. Інструкції з охорони праці.
4. Галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища.
5. Кабінети промислової безпеки та охорони праці, основні завдання та напрямки їхньої роботи.
6. Виявлення, оцінення та зменшення ризиків небезпечних подій, управління якістю і культура безпеки.
7. Служба охорони праці лікувально-профілактичного закладу, її структура, чисельність, основні завдання і функції.
8. Інструктажі з питань охорони праці
9. Стимулювання охорони праці.
10. Соціально-економічний ефект охорони праці медичних працівників.
11. Наказ МОН України №563 від 01.08.2001 «Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах».

Завдання (задачі) для самопідготовки

Вдома студент повинен підготувати відповіді на теоретичні питання та дати визначення таким поняттям:

Термін	Визначення
Законодавство з охорони праці -	
Працевдатність –	
Безпечні умови праці –	
Постійне робоче місце	

Аудиторна робота – на занятті студент знайомиться зі структурою та основними функціями служби охорони праці в лікувально-профілактичних закладах.

Вирішити ситуаційні завдання:

Ситуаційне завдання 1.

Студенти 3 курсу направлені на екскурсію до стоматологічної багатoproфiльної клініки. Який вид інструктажу з питань охорони праці необхідно провести з ними до початку екскурсії?

Ситуаційне завдання 2.

Скласти поточний план заходів з охорони праці закладу охорони здоров'я, що надає первинну стоматологічну допомогу.

Завдання № 1.

Назвіть, згідно з яким нормативним документом укладається колективний договір та на який термін:

Завдання № 2.

Назвіть основні завдання служби охорони праці на підприємстві (згідно з яким нормативним документом):

Завдання № 3.

Який Закон України регулює відносини між власником і працівником з питань безпеки праці під час роботи:

Початковий та заключний тестовий контроль – тести (відкрита база).

Рекомендована література

Основна:

1. Гігієна та охорона праці медичних працівників. Навчальний посібник / За ред. В.Ф. Москаленка, О.П. Яворовського. – К.: «Медицина», 2009. – 176 с.
2. Охорона праці в медичній галузі: Навч.-метод.посібник для мед.ВНЗ IV р.а.- 2-ге вид., випр..Рекомендовано МОН/ Яворовський О.П., Веремей М.І., Зенкіна В.І. та ін.- К., 2017. – 208 с.
3. Охорона праці у фармацевтичній галузі: Навчальний посібник / О.В.Жуковіна, О.І.Зайцев, О.І.Жуковін, Г.А.Грецька. - К.: Медицина, 2009. – 432 с.
4. ДСТУ – OHSAS18001-2006 “Системи управління безпекою та гігієною праці. Вимоги”.
5. НПАОП 0.00-4.35-04 »Типове положення про службу охорони праці»
6. НПАОП 0.00-4.09-93 »Типове положення про комісії з питань охорони праці підприємства»
7. НПАОП 0.00-4.12-05 »Типове положення про порядок проведення навчання з питань охорони праці»

Додаткова:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. – К. 1996.
2. Основи Законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 4. - С. 19.
3. Кодекс законів про працю України. Закон № 322-VIII від 10.12.71.

Підпис викладача _____

Тема № 3: Гігієна та фізіологія праці, значення для створення безпечних умов праці.

Дата «___» _____ 20__ р.;

ПІБ, курс, група _____

Актуальність та мотиваційна характеристика.

Гігієна праці як наука вивчає вплив на організм працюючої людини трудового процесу та виробничого середовища. Фізіологія праці є розділом гігієни праці, який вивчає особливості фізіологічного стану організму працюючої людини в процесі її трудової діяльності. Результати всебічного вивчення трудового процесу та змін фізіологічного стану організму є основою для розробки профілактичних заходів з метою подальшого збереження здоров'я працюючих та підтримання працездатності на високому рівні.

Навчальна мета: ознайомитися з видами трудової діяльності, мати уявлення про виробничі шкідливі та небезпечні фактори, вплив трудової діяльності та виробничого середовища на фізіологічний стан організму працюючої людини, про відмінності втоми та перевтоми, про заходи з профілактики розвитку втоми та перевтоми, розробляти раціональний режим праці та відпочинку.

У результаті вивчення теми студент повинен:

знати:

1. Види праці, їх фізіолого-гігієнічну характеристику. Фізична праця, критерії оцінювання важкості. Розумова праця, критерії оцінювання напруженості. Фізіологічні зміни в організмі працюючого під час фізичної та розумової праці, їх відмінності.
2. Працездатність людини, динаміку та причини її зміни протягом робочого дня та робочого тижня.
3. Фізіологічну суть втоми, існуючі теорії і сучасне розуміння механізму її виникнення. Перевтома, особливості розвитку та наслідки.
4. Методи дослідження функціонального стану організму під час розумової та фізичної праці. Методика розробки раціональних режимів праці та відпочинку.

уміти:

1. Оцінювати важкість та напруженість праці згідно з чинним законодавством України з метою розроблення заходів з профілактичних заходів.
2. Оцінювати рівні фізіологічних змін в організмі при фізичній та розумовій праці з метою подальшої розробки раціональних режимів праці та відпочинку.
3. Інтерпретувати основи санітарного та трудового законодавства України в галузі гігієни праці й використовувати їх в подальшій практичній діяльності.

Питання для самопідготовки:

1. Гігієна та фізіологія праці – визначення, мета, задачі, методи досліджень.
2. Класифікація небезпечних і шкідливих виробничих чинників.
3. Основні фізіологічні ознаки фізичної та розумової праці. Фізіологічні зміни, що відбуваються в органах і системах організму при виконанні праці.
4. Працездатність людини, динаміка та причини її зміни протягом робочого дня.
5. Фізіологічна суть втоми, існуючі теорії і сучасне розуміння механізму її виникнення.
6. Шляхи попередження розвитку втоми. Методика розробки раціональних режимів праці та відпочинку.

Завдання (задачі) для самопідготовки (позааудиторна робота):

Вдома студент повинен підготувати відповіді на теоретичні питання та дати визначення таким поняттям:

Термін	Визначення
Фізична праця	
Розумова праця	
Важкість праці	
Напруженість праці	
Втома	
Перевтома	

Монотонність праці	
Раціональний режим праці та відпочинку	

Аудиторна робота – вирішити ситуаційні завдання.

Ситуаційне завдання

Під час планової диспансеризації лікар-стоматолог відділення щелепно-лицевої хірургії віком 42 роки поскаржився на швидку стомлюваність, зниження працездатності, періодичні болі у серці, порушення сну. За даними вивчення режиму праці, було виявлено, що лікар, крім планових операцій, виконує екстрені оперативні втручання, число яких досягає 9 за тиждень. Має 1 добове чергування на тиждень, після якого залишається до кінця робочого дня. Планову відпустку не використовував 2 роки. У вихідні та святкові дні приблизно 1-2 рази на місяць залучається до чергування по лінії МНС.

Чи можуть бути виявлені зміни у стані здоров'я лікаря пов'язані з умовами та характером праці? Які чинники напруженості та важкості праці можуть сприяти розвитку симптомів? Які методи гігієнічного обстеження доцільно застосувати у даному випадку? Які заходи раціоналізації режиму праці та відпочинку необхідно впровадити?

Завдання № 1.

Назвіть основні завдання гігієни праці як науки:

Завдання № 2.

Запишіть ступені важкості праці:

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____

Завдання № 3.

Запишіть ступені напруженості праці:

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____

Завдання № 4.

Запишіть фази працездатності:

- 1) _____

- 2) _____
3) _____
4) _____

Завдання № 5.

Запишіть категорії робіт за величиною загальних енерговитрат організму (ДСН 3.3.6.042-99 « Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень»):

- 1) _____
2) _____
3) _____
4) _____
5) _____

Навчальний та заключний тестовий контроль - тести (відкрита база).

Рекомендована література

Основна:

1. Гігієна праці: Підручник /Ю.І. Кундієв, О.П. Яворовський, А.М. Шевченко та ін.; за ред. акад. НАН України, НАМН України, проф. Ю.І. Кундієва, чл-кор. НАМН України проф. О.П.Яворовського.- К.: ВСВ “Медицина”, 2011.- С. 26-110

Додаткова:

1. Конституція України. Основний закон від 28.06.1996.
2. Кодекс законів про працю України. Закон № 322-VIII від 10.12.71.
3. Закон України “Про охорону праці” від 14.10.92.
4. Постанова Кабінету Міністрів України № 442 від 1.08.1992 “Про Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці”.
5. “Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу”, затверджена наказом МОЗ України № 248 від 08.04.2014.

Підпис викладача _____

Тема № 4: Професійні шкідливості при виконанні функціональних обов’язків медичних працівників стоматологічного профілю.

Дата “ ____ ” _____ 20__ р.;

ПІБ, курс, група _____

Актуальність та мотиваційна характеристика. Існуючі на сьогодні рівень і структура захворюваності медичних працівників стоматологічного профілю багато в чому зумовлені деякими характерними особливостями даної професійної групи внаслідок дії фізичних або біологічних чинників, токсико-хімічної, алергійної етіології, перенапруження окремих органів або систем, внутрішньолікарняних інфекцій.

Навчальна мета:

1. Ознайомитися зі шкідливими та небезпечними чинниками виробничого середовища в лікувально-профілактичних закладах стоматологічного профілю.
2. Інтерпретувати гігієнічні нормативи фізичних, хімічних, мікробіологічних та інших факторів на робочих місцях медичних працівників стоматологічного профілю.

У результаті вивчення теми студент повинен :

знати:

- 1.Класифікацію шкідливих та небезпечних чинників.
- 2.Класифікацію праці медичних працівників стоматологічного профілю.
- 3.Особливості дії шкідливих та небезпечних виробничих чинників на стан здоров'я медичних працівників стоматологічного профілю.

уміти:

Застосовувати вимоги законодавчих та нормативних документів для впровадження методів і засобів охорони праці працівників у стоматологічній галузі.

Питання для самопідготовки

1. Виробниче середовище. Класифікація шкідливих та небезпечних чинників.
2. Вимоги до мікроклімату приміщень лікувально-профілактичних закладів.
3. Шум, його фізичні характеристики, характер дії на організм та заходи профілактики.
4. Вібраційна хвороба, її прояви і профілактика.
5. Ультразвук та інфразвук.
6. Знижений і підвищений атмосферний тиск
7. Електромагнітні поля, їх вплив на організм людини та заходи по попередженню негативної дії.
8. Лазерне випромінювання, його застосування в стоматології.
9. Іонізуюче випромінювання в медицині та заходи щодо зниження доз опромінення медичного персоналу стоматологічного профілю.
10. Основні класи та види промислових отрут.
11. Біологічні фактори виробничого середовища.

Завдання (задачі) для самопідготовки

Вдома студент повинен підготувати відповіді на теоретичні питання та дати визначення таким поняттям:

Термін	Визначення
Умови праці –	
Шкідливий виробничий чинник –	
Небезпечний виробничий чинник –	
Види шкідливих виробничих чинників	1. 2. 3. 4.
Гранично-допустима концентрація (ГДК)	

Аудиторна робота – вирішіть ситуційне завдання та занесіть до протоколу.

Ситуційне завдання.

При обстеженні умов праці лікаря-стоматолога в повітрі робочої зони виявлені речовини з гостроспрямованим механізмом токсичної дії, гранично допустима концентрація яких перевищувала у 1,5 рази та патогенні мікроорганізми – збудники інфекційних захворювань. Визначте клас умов праці згідно з “Гігієнічною класифікацією праці”:

Завдання № 1.

Назвіть нормативний документ, згідно з яким проводиться гігієнічна класифікація умов праці та запишіть класи умов праці:

- _____
- _____
- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- _____
- _____
- _____
- 4) _____

Завдання № 2.

Назвіть фактори, які можуть впливати на працівників під час виконання їх посадових обов'язків:

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____

Завдання № 3.

Назвіть, згідно з яким нормативним документом проводиться атестація робочих місць та з якою періодичністю:

- _____
- _____
- _____

Завдання № 4.

За ступенем небезпечності дії на організм шкідливі та отруйні речовини поділяють так:

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____

Початковий та заключний тестовий контроль – тести (відкрита база).

Рекомендована література

Основна:

1. Гігієна та екологія / за ред. В.Г. Бардова / Вінниця: Нова книга, 2006. – С. 485 – 492.
2. Гігієна та охорона праці медичних працівників. Навчальний посібник / За ред. В.Ф. Москаленка, О.П. Яворовського. – К.: «Медицина», 2009. – 176 с.
3. Охорона праці в медичній галузі: Навч.-метод.посібник для мед.ВНЗ IV р.а.- 2-ге вид., випр..Рекомендовано МОН/ Яворовський О.П., Веремей М.І., Зенкіна В.І. та ін.- К., 2017. – 208 с.

Додаткова:

1. Закон України “Про охорону праці”
2. Наказ МОЗ України від 06.04.2014 №248 «Про затвердження гігієнічної класифікації праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу».
3. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 6 квітня 2000 року №1645-III // Голос України. – 2000. – 16 травня.
4. ГОСТ ССБТ 12.1.005-88. «Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны».
5. ДСН 3.3.6.042-99 Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень.
6. ДСН 3.3.6.037-99 Державні санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку.
7. ДСН 3.3.6.039-99 Державні санітарні норми виробничої загальної та локальної вібрації.
8. ДБН В.2.5-28-2006 Природне та штучне освітлення.
9. НРБУ – 97 Норми радіаційної безпеки України.

Підпис викладача _____

**Тема № 5: Гігієнічна характеристика умов праці
медичних працівників стоматологічного профілю**

Дата “ ____ ” _____ 20__ р.;

ПІБ, курс, група _____

Актуальність та мотиваційна характеристика. Праця медичних працівників стоматологічного профілю у сучасних умовах належить до складних, напружених та відповідальних видів діяльності. Окремі професійні групи медичних працівників стоматологічного профілю у своїй повсякденній діяльності мають свої специфічні умови праці, які можуть стати причиною захворюваності, у тому числі й професійної, сприяють виникненню втоми та перевтоми, втрати працездатності. З метою запобігання негативної дії умов праці на здоров'я та працездатність, медичні працівники повинні знати вплив окремих факторів на здоров'я та працездатність та дотримуватися правил безпеки.

Навчальна мета:

1. Засвоїти класифікацію шкідливих та небезпечних чинників.
2. Ознайомитися з особливостями умов праці та станом здоров'я медичного персоналу в окремих структурних підрозділах лікувально-профілактичних закладів стоматологічного профілю.
3. Ознайомитися з основними методами та критеріями санітарно-гігієнічного оцінювання умов праці медичних працівників.
4. Вивчити класи умов праці за показниками важкості, напруженості, шкідливості та небезпечності праці.
5. Засвоїти поняття про атестацію робочих місць за умовами праці.

У результаті вивчення теми студент повинен :

знати:

1. Шкідливі та небезпечні виробничі чинники, що супроводжують працю медичних працівників і особливості їх дії на стан здоров'я працівників лікувально-профілактичних закладів стоматологічного профілю.
2. Основні положення наказу МОЗ України від 08.04.2014 №248 «Про затвердження гігієнічної класифікації праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу».
3. Засоби індивідуального захисту персоналу медичних закладів стоматологічного профілю.

уміти:

1. Застосовувати вимоги законодавчих та нормативних документів для впровадження методів і засобів охорони праці працівників у медичній галузі.
2. Виявляти шкідливі та небезпечні чинники на робочому місці медпрацівників стоматологічного профілю та давати їм гігієнічну оцінку.

Питання для самопідготовки

1. Ознайомитися з законодавчими й нормативними документами з охорони праці медичних працівників стоматологічного профілю.
2. Вивчити наказ МОЗ України від 08.04.2014 №248 «Про затвердження гігієнічної класифікації праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу».

Завдання (задачі) для самопідготовки

Вдома студент повинен підготувати відповіді на теоретичні питання:

1. Виробниче середовище. Класифікація шкідливих та небезпечних чинників.
2. Гігієнічні особливості умов праці та стану здоров'я персоналу медичних закладів стоматологічного профілю.
3. Поняття про важкість, напруженість, шкідливість і небезпечність праці.
4. Мета, основні завдання та зміст атестації робочих місць за умовами праці.
5. Заходи з профілактики професійних і професійно обумовлених захворювань медичних працівників стоматологічного профілю.

дати визначення таким поняттям:

Термін	Визначення
Атестація робочого місця –	

Професійне захворювання –	
Засоби індивідуального захисту –	

Аудиторна робота – вирішіть ситуаційне завдання та занесіть до протоколу.

Ситуаційне завдання.

Дати комплексну гігієнічну оцінку умов праці медичного працівника відповідно до карти умов праці, отриманої під час атестації робочого місця.

Під час хронометражних досліджень робочого дня лікаря-стоматолога щелепно-лицевого відділення багатoproфiльної лікарні в холодний період року виявлено, що робочий день складається з двох основних видів діяльності, а саме: з роботи в операційній та огляду хворих. Оперативна робота триває 65-75 % офіційного робочого часу. Під час проведення оперативних втручань робоча поза вимушена, стоячи, перебування в нахиленому положенні до 30° протягом 63% часу зміни. Нахили корпусу понад 30° 117 разів за зміну. Руки винесені вперед і перебувають у навісному положенні (без опори). Тривалість зосередження складає 85% часу зміни. Перерви на відпочинок і приймання їжі часто відсутні, робота в нічну зміну – 3 рази на місяць. Нічне чергування відбувається відразу після денного робочого дня. Після нічного чергування лікар залишається у відділенні для продовження роботи. Температура повітря в операційній становить 26°С, швидкість руху повітря 0,2 м/с, відносна вологість складала 64%. Категорія зорових робіт за ДБН В.2.5-28-2006 Природне та штучне освітлення - високоточна.

Завдання № 1.

Назвіть всі параметри мікроклімату:

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____

Завдання № 2.

Назвіть, які вимоги висувають до раціонального освітлення та який нормативний документ їх визначає.

Завдання № 3.

Назвіть види випромінювань, з якими можуть стикатися при виконанні своїх професійних обов'язків лікарі:

Спеціальність	Вид випромінювання	Органи та системи
Стоматолог - хірург		
Стоматолог - терапевт		

Стоматолог - ортопед		
Стоматолог - ортодонт		
Стоматолог - імплантолог		
Дитячий стоматолог		

Завдання № 4.

Назвіть види засобів захисту медичних працівників стоматологічного профілю, дайте повну характеристику.

- 1) _____

- 2) _____

Завдання № 5.

Якщо одна речовина має декілька специфічних ефектів (канцерогенний, алергенний, фіброгенний, гостроспрямований механізм дії тощо), за яким принципом проводиться гігієнічне оцінювання умов праці (визначається ступінь та клас шкідливості)? Назвіть нормативний документ.

Початковий та заключний тестовий контроль – тести (відкрита база).

Рекомендована література

Основна:

1. Гігієна праці: Підручник /Ю.І. Кундієв, О.П. Яворовський, А.М. Шевченко та ін.; за ред. акад. НАН України, НАМН України, проф. Ю.І. Кундієва, чл-кор. НАМН України проф. О.П.Яворовського.- К.: ВСВ “Медицина”, 2011.- 904 с.
2. Охорона праці в медичній галузі: Навч.-метод.посібник для мед.ВНЗ IV р.а.- 2-ге вид., випр..Рекомендовано МОН/ Яворовський О.П., Веремей М.І., Зенкіна В.І. та ін.- К., 2017. – 208 с.
3. Гігієна та охорона праці медичних працівників. Навчальний посібник / За ред. В.Ф. Москаленка, О.П. Яворовського. – К.: «Медицина», 2009. – 176 с.
4. Тарасюк В. С. Охорона праці в лікувально-профілактичних закладах. Безпека життєдіяльності: підручник / В. С. Тарасюк, Г. Б. Кучанська, - 2-е вид., переробл. та допов. – К, 2013. – С.126-231.
5. “Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу”, затверджена наказом МОЗ України № 248 від 08.04.2014.

Додаткова:

1. Постанова Кабінету Міністрів України №442 від 01.08.92 «Про порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці».
2. Закон України “Про охорону праці”
34. ДСТУ – OHSAS18001-2006 “Системи управління безпекою та гігієною праці. Вимоги”.

Підпис викладача _____

Тема № 6. Нещасні випадки та аварії в ЛПЗ, їх розслідування та облік

Дата “___” _____ 20__ р.;

ПІБ, курс, група _____

Актуальність та мотиваційна характеристика. Інтенсивний розвиток науки та техніки, здобутки яких використовують у медичній практиці, призводять до постійного ризику для працівників і пов'язані з гострими професійними захворюваннями, отруєннями, опіками, ураженнями електричним струмом, ушкодженнями внаслідок аварій, пожеж, контактом з інфікованою кров'ю, мокротою та ін. Майбутній лікар повинен вміти оцінювати та коригувати власні умови праці, а у нещасних випадках й аваріях надавати першу медичну допомогу постраждалим та інформувати про них керівників підрозділів.

Навчальна мета

1. Формування у майбутніх фахівців знань, умінь і компетенцій у розслідуванні нещасних випадків та аварій в медичних закладах та організації заходів з профілактики нещасних випадків, травматизму та професійних захворювань.
2. Ознайомлення з основними положеннями Закону України № 36 від 01.07.93 р. та змінами, внесеними згідно з Законом від 16.10.2012 р. «Про колективні договори і угоди».

У результаті вивчення теми студент повинен:

знати:

1. Перелік основних нещасних випадків та аварій, що можуть виникати в лікувально-профілактичних закладах стоматологічного профілю, порядок їх розслідування та облік.
2. Зразки документів, що необхідно заповнити під час розслідування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій в ЛПЗ (Акт про нещасний випадок на виробництві за формою Ф-Н-1, Екстрене повідомлення про звернення потерпілого з посиланням на нещасний випадок на виробництві, Акт розслідування нещасного випадку (аварії), що стався (сталася) за Ф-Н-5; Повідомлення про наслідки нещасного випадку, пов'язаного з виробництвом, Повідомлення про професійне захворювання(отруєння), форма П-3, Акт розслідування професійного захворювання (отруєння), форма П-4).

уміти:

1. Проводити розслідування нещасних випадків та аварій, користуватися відповідною нормативною та інструктивною документацією.
2. Рекомендувати та впроваджувати профілактичні заходи щодо нещасних випадків та аварій, захворювань і отруєнь, оцінювати їх ефективність.
3. Правильно оформляти необхідні документи про розслідування нещасних випадків, професійних захворювань та отруєнь.

Питання для самопідготовки

1. Заходи з профілактики нещасних випадків професійних захворювань, травматизму серед медичних працівників стоматологічного профілю.
2. Колективний та трудовий договір як відображення законодавства з охорони праці.
3. Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.
4. Вимоги до засобів індивідуального захисту та робочого одягу медичних працівників стоматологічного профілю.
5. Загальні вимоги безпеки до технологічного обладнання й процесів в ЛПЗ. Безпека під час експлуатації обладнання під тиском і криогенної техніки.
6. Електробезпека. Умови, за яких можливе ураження людини електрострумом.
7. Пожежна профілактика при проектуванні та експлуатації ЛПЗ та медичного обладнання.

Завдання (задачі) для самопідготовки

Вдома студент повинен підготувати відповіді на теоретичні питання та дати визначення наступним поняттям:

Термін	Визначення
Аварія –	
Катастрофа –	
Критичні об'єкти (системи) –	
Нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом –	
Нещасний випадок, не пов'язаний з виробництвом –	
Хронічне професійне захворювання	

Аудиторна робота – вирішіть ситуаційне завдання і занесіть до протоколу.

Перелік обставин нещасних випадків

Нещасні випадки виробничого характеру (Форма Н-1, Н-5)

Виконання потерпілим трудових обов'язків за режимом роботи підприємства, у тому числі у відрядженні.

Перебування на робочому місці, на території підприємства, або в іншому місці для виконання потерпілим трудових обов'язків чи завдань роботодавця.

Підготовка до роботи, під час перерви для відпочинку, приведення в порядок після закінчення роботи знарядь виробництва, засобів захисту, одягу, а також здійснення заходів щодо особистої гігієни.

Виконання завдань відповідно до розпорядження роботодавця в неробочий час, під час відпустки, у вихідні, святкові та неробочі дні;

Проїзд на роботу чи з роботи на транспортному засобі, що належить підприємству.

Використання власного транспортного засобу в інтересах підприємства з дозволу або за письмовим дорученням роботодавця.

Ліквідація наслідків аварії, надзвичайної ситуації техногенного або природного характеру на виробничих об'єктах і транспортних засобах, що використовуються підприємством;

Прямуювання потерпілого до місця чи з місця відрядження згідно з установленим завданням, у тому числі на транспортному засобі будь-якого виду та форми власності

Заподіяння тілесних ушкоджень внаслідок погіршення стану здоров'я або іншою особою, вбивство потерпілого під час виконання чи у зв'язку з виконанням ним трудових (посадових) обов'язків або дій в інтересах підприємства.

Нещасні випадки невиробничого характеру (Форма Н-5, НТ)

Перебування за місцем постійного проживання на території польових і вахтових селищ.

Використання в особистих цілях без відома роботодавця транспортних засобів, устаткування, інструментів, матеріалів тощо, які належать або використовуються підприємством (крім випадків, що сталися внаслідок їх несправності, що підтверджено відповідними висновками)

Алкогольне, токсичне чи наркотичне сп'яніння, не зумовлене виробничим процесом, що стало основною причиною нещасного випадку за відсутності технічних та організаційних причин його настання, що підтверджено відповідним медичним висновком

Скоєння злочину, що встановлено обвинувальним вироком суду або відповідною постановою слідчих органів

Природна смерть, смерть від загального захворювання або самогубство (крім оголошення потерпілого померлим унаслідок його зникнення, пов'язаного з нещасним випадком під час виконання ним трудових обов'язків), що підтверджено висновками судово-медичної експертизи та/або слідчих органів

Розслідування та облік нещасних випадків

У разі настання нещасного випадку **безпосередній керівник робіт зобов'язаний:**

- терміново організувати надання першої невідкладної допомоги потерпілому;
- забезпечити у разі потреби його доставку до лікувально-профілактичного закладу;
- негайно повідомити роботодавця про те, що сталося;
- зберегти до прибуття комісії обстановку на робочому місці (машини, механізми, обладнання, устаткування) у такому стані, у якому вона була на момент настання нещасного випадку.

Лікувально-профілактичний заклад повинен :

передати протягом доби екстрене повідомлення про звернення потерпілого з посиланням на нещасний випадок на виробництві за формою (додаток 1 до Порядку № 1232)

На підприємство
де працює
потерпілий

Фонду соціального
страхування від
нещасних випадків

Держпраці за місцем
настання нещасного
випадку

провести дослідження про наявність в організмі потерпілого алкоголю (наркотичних засобів чи отруйних речовин), визначити ступінь його сп'яніння і скласти протокол.

Роботодавець протягом однієї доби зобов'язаний:

Передати повідомлення про нещасний випадок

Фондові за місцем знаходження
підприємства

Держпраці

Керівникові первинної організації
профспілки

Керівникові підприємства
де працює потерпілий

Органові державного
пожежного нагляду

Утворити комісію та організувати проведення розслідування.

Склад комісії:

- Голова: спеціаліст служби охорони праці;
- Представник Фонду
- Представник первинної профспілки
- Представник підприємства
- Представник Держпраці

Протягом 3 діб
проводиться
розслідування та
складається акт за
формою Н-1 або Н-5
(5 примірників)

Керівникові (спеціалістові) служби охорони праці

Потерпілому або уповноваженій ним особі

Фондові за місцезнаходженням підприємства

Територіальному органу Держпраці

Первинній організації профспілки

Ситуаційне завдання № 1.

Обласна лікарня за заявкою взяла в своє розпорядження машину швидкої допомоги. При перевезенні хворих трапилася дорожньо-транспортна пригода, у результаті якої постраждав лише лікар обласної лікарні. Чи вважається це нещасним випадком на виробництві? Яка організація зобов'язана розслідувати цей випадок? За якою формою складається акт розслідування цього випадку?

Ситуаційне завдання № 2.

До травматологічного відділення комунального закладу охорони здоров'я «Харківська міська клінічна лікарня № 26» (гол. лікар Терещенко О.Т.) звернулася лікар-стоматолог Поліщук Ірина Іванівна, 27.04.1985р. народження, що мешкає за адресою: м. Харків, вул.23 Серпня, 6.15, кв.7. Пацієнтка скаржиться на біль та припухлість в колінному суглобі правої ноги, які з'явилися 15.11.2017 р. після падіння на сходах у терапевтичному відділенні КЗОЗ «Харківська міська стоматологічна поліклініка №1», що розташована в м. Харкові, вул. Пушкінська, 11/13, де вона працює. Попередній діагноз: пошкодження меніска правого колінного суглоба. Складіть екстрене повідомлення за формою. У який термін та на чію адресу необхідно направити екстрене повідомлення?

Завдання № 1.

У разі, коли нещасний випадок визначений комісією таким, що пов'язаний з виробництвом, складають акти за такою формою та у такій кількості:

Завдання № 2.

У який період часу та хто створює комісію з розслідування нещасного випадку, що стався з працівником медичної установи? Назвіть нормативний документ.

Завдання № 3.

Упродовж якого терміну комісія з розслідування нещасного випадку проводить розслідування та упродовж якого терміну проводиться спеціальне розслідування нещасних випадків?

Завдання № 4.

Назвіть склад комісії зі спеціального розслідування нещасного випадку.

(найменування лікувально-

профілактичного закладу,

ініціали та прізвище керівника)

ЕКСТРЕНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ
про звернення потерпілого щодо настання
нещасного випадку на виробництві

1. Прізвище, ім'я та по батькові потерпілого _____

2. Вік (повних років) _____

3. Місце проживання _____

4. Назва і місцезнаходження підприємства, де працює потерпілий _____

5. Попередній діагноз _____

6. Дата: травмування (захворювання, отруєння) _____ 20__ р.
встановлення діагнозу _____ 20__ р.
госпіталізації _____ 20__ р.

7. Місце госпіталізації _____
(найменування лікувально-профілактичного закладу)

8. Небезпечний, шкідливий виробничий фактор, який спричинив травмування
(захворювання, отруєння) _____

9. Дата і час передачі первинної інформації ____ 20__ р. ____ год. ____ хв.

(посада особи, яка надіслала
повідомлення)

(підпис)

(ініціали та прізвище)

(посада особи, яка одержала
повідомлення)

(підпис)

(ініціали та прізвище)

Початковий та заключний тестовий контроль – тести (відкрита база).

Рекомендована література

Основна:

1. Гігієна та охорона праці медичних працівників. Навчальний посібник / За ред. В.Ф. Москаленка, О.П. Яворовського. – К.: «Медицина», 2009. – 176 с.
2. “Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу”, затверджена наказом МОЗ України № 248 від 08.04.2014.

Додаткова:

1. Закон України “Про охорону праці”.
2. Постанова Кабінету Міністрів України №1232 від 30.11.11 «Деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві»
3. Постанова Кабінету Міністрів України №270 від 22.03.2001 «Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру»
4. Постанова Кабінету Міністрів України №1662 від 08.11.11 «Про затвердження Переліку професійних захворювань».
5. Закон України “Про пожежну безпеку”.
6. ГОСТ 12.1.004-91 ССБТ “Пожарная безопасность. Общие требования”
7. ГОСТ 12.1.030-81 ССБТ “Электробезопасность. Защитное заземление, зануление”.

Підпис викладача _____

**Тема № 7. Гігієна та охорона праці
в стоматологічних медичних закладах**

Дата “ ____ ” _____ 20__ р.;

ПІБ, курс, група _____

Актуальність та мотиваційна характеристика. Гігієна та охорона праці в стоматологічних медичних закладах пов’язані з тим, що на медичний персонал впливають фізичні, хімічні, біологічні, соціальні та архітектурно-планувальні чинники, що є причиною професійних та професійно обумовлених захворювань медперсоналу, у тому числі інфекційного характеру.

Навчальна мета

1. Закріпити знання студентів про гігієнічні вимоги до розташування, планування та санітарно-протиепідемічного режиму лікувально-профілактичних закладів стоматологічного профілю на підставі вивчення нормативних документів.
2. Ознайомитися з основними шкідливими факторами виробничого середовища та професійними ушкодженнями й захворюваннями медичних працівників стоматологічного профілю, вимогами безпеки під час їх роботи.
3. Ознайомитися з впливом виробничих шкідливих факторів на організм працюючих лікарів-стоматологів, їх законодавчими, організаційними, профілактичними, епідемічними та технічними заходами охорони праці та профілактики профзахворювань.

У результаті вивчення теми студент повинен :

знати:

1. Гігієнічні вимоги до планування, режиму експлуатації, санітарно-гігієнічного та протиепідемічного режиму лікувально-профілактичних закладів стоматологічного профілю.
2. Вимоги безпеки під час експлуатації основного медичного обладнання.
3. Заходи щодо зниження фізичного та нервово-психологічного навантаження медичних працівників стоматологічного профілю.
4. Наукова організація праці в стоматологічних установах.

уміти:

1. Визначати й оцінювати за будівельними кресленнями ситуаційного та генерального планів розміщення та

зонування території лікувально-профілактичних закладів, що проектується з урахуванням об'єктів, розташованих навколо земельної ділянки та «рози вітрів».

2. Визначати й оцінювати за планами та розрізами будівель відповідність до гігієнічних нормативів площі, кубатури, санітарного благоустрою лікарняних приміщень.

3. Визначати основні фактори виробничого середовища та трудового процесу, які можуть несприятливо впливати на працівників, виявляти та оцінювати ознаки його впливу на організм.

4. Обґрунтовувати та впроваджувати оздоровчі санітарно-гігієнічні та санітарно-протиепідемічні заходи щодо безпечних умов праці.

Питання для самопідготовки

1. Гігієнічне значення внутрішнього планування будівель стоматологічних медичних закладів для забезпечення гігієни та охорони праці.

2. Особиста гігієна хворих та медичного персоналу в системі охорони здоров'я та забезпечення сприятливих умов праці й профілактики внутрішньолікарняних інфекцій та профзахворювань.

3. Фізичні виробничі шкідливості, їх класифікація, значущість у професійній патології.

4. Хімічні виробничі шкідливості, їх класифікація, значущість у професійній патології.

5. Біологічні виробничі шкідливості, їх класифікація, значущість у професійній патології.

6. Психофізіологічні виробничі шкідливості, їх класифікація, значущість у професійній патології.

7. Методи й засоби профілактики професійної патології та охорони праці на виробництві.

Завдання (задачі) для самопідготовки

Вдома студент повинен підготувати відповіді на теоретичні питання та дати визначення таким поняттям:

Термін	Визначення
Генеральний план проекту –	
«Роза вітрів» –	
Мікроклімат –	
Кабінет психологічного розвантаження –	
Наукова організація праці –	
Індивідуальні засоби захисту –	

Аудиторна робота – вирішіть ситуаційні завдання та занесіть до протоколу.

--	--

Ситуаційне завдання № 2.

В цілодобову стоматологічну клініку звернулась жінка з симптомами гострого респіраторного захворювання, скаргами на гострий біль у верхній щелепі та припухлість обличчя. Які дії щодо цієї пацієнтки необхідно здійснити? Правила роботи персоналу стоматологічної клініки щодо цієї пацієнтки.

Завдання № 1.

Назвіть граничні норми піднімання та переміщення важких речей жінками з зазначенням нормативного документу.

Завдання № 2.

За ступенем небезпеки лазери поділяють на 4 класи, назвіть їх та дайте характеристику кожному.

Початковий та заключний тестовий контроль – тести (відкрита база).

Рекомендована література

Основна:

1. Охорона праці в медичній галузі: Навч.-метод.посібник для мед.ВНЗ IV р.а.- 2-ге вид., випр..Рекомендовано МОН/ Яворовський О.П., Веремей М.І., Зенкіна В.І. та ін.- К., 2017. – 208 с.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Підручник / Даценко І.І., Габолич Р.Д. – К.: Здоров'я, 2004. – С. 493 – 511.
3. Комунальна гігієна / Гончарук Є.Г., Бардов В.Г., Гаркавий С.І., Яворовський О.П. – К.: Здоров'я, 2003. – С. 615 – 657.
4. Гігієна праці: Підручник / Ю.І. Кундієв, О.П. Яворовський, А.М. Шевченко та ін.; за ред. акад. НАН України, НАМН України, проф. Ю.І. Кундієва, чл-кор. НАМН України проф. О.П.Яворовського. – К.: ВСВ “Медицина”, 2011. – 904 с.
5. Гігієна та охорона праці медичних працівників. Навчальний посібник / За ред. В.Ф. Москаленка, О.П. Яворовського. – К.: «Медицина», 2009. – 176 с.
6. Тарасюк В. С. Охорона праці в лікувально-профілактичних закладах. Безпека життєдіяльності: підручник / В. С. Тарасюк, Г. Б. Кучанська, - 2-е вид., переробл. та допов. – К, 2013. – С.126-231.
- 7.“Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого

середовища, важкості та напруженості трудового процесу”, затверджена наказом МОЗ України № 248 від 08.04.2014.

Додаткова:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. – К. 1996.
2. Основи Законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – С. 19.
3. Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя" від 24 лютого 1994 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27. – С. 217.
4. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб», від 6 квітня 2000 року // Голос України. – 2000. – 16 травня.
5. ГОСТ ССБТ 12.1.005-88. «Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны».
6. ДСН 3.3.6.042-99 Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень.
7. ДСН 3.3.6.037-99 Державні санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку.
8. ДСН 3.3.6.039-99 Державні санітарні норми виробничої загальної та локальної вібрації.
9. ДБН В.2.2-10-01 “Проектування закладів охорони здоров'я”.
10. ДБН В.2.5 – 28 – 2006 «Інженерне обладнання будинків і споруд. Природне та штучне освітлення».

Підпис викладача _____

**Тема № 8. Охорона праці медичного персоналу
в окремих структурних підрозділах
стоматологічних медичних закладів.**

Дата “___” _____ 20__ р.;

ПІБ, курс, група _____

Актуальність та мотиваційна характеристика. МОЗ України при узгодженні з Державним комітетом з нагляду за охороною праці розроблені та затверджені нормативні документи з питань охорони праці для медичної галузі. Для введення у правове поле України питань з техніки безпеки і виробничої санітарії в системі закладів охорони здоров'я діють правила забудови, експлуатації і техніки безпеки в окремих структурних підрозділах лікувально-профілактичних закладів, в тому числі в стоматологічних. Дотримання цих правил є обов'язковим для забезпечення належних умов перебування хворих та праці медичного персоналу, профілактики негативного впливу несприятливих факторів виробничого середовища на здоров'я медичних працівників.

Навчальна мета: формування у студентів свідомого розуміння ролі та значення створення належних санітарно-гігієнічних умов для ефективного та адекватного функціонування лікарень, від чого залежать високий ступінь ефективності лікувального процесу та безпечні умови праці медичного персоналу.

У результаті вивчення теми студент повинен:

знати:

1. Основні нормативні документи, що регламентують питання охорони праці в окремих структурних підрозділах лікувально-профілактичних закладів стоматологічного профілю.
2. Охорона праці у вищих медичних навчальних закладах.
3. Основні нормативні документи, що регламентують питання охорони праці жінок, неповнолітніх, осіб старших вікових груп та інвалідів.
4. Основні положення наказу МОЗ України №246 від 21.05.2007 року “Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій”.

уміти:

1. Виявляти шкідливі та небезпечні фактори виробничого середовища на робочому місці медичних працівників стоматологічного профілю та давати їм гігієнічну оцінку.
2. Давати оцінку організації робочого місця, меблів, медичного обладнання в стоматологічних закладах.
3. Прогнозувати можливість виникнення професійних, виробничо обумовлених захворювань.
4. Обґрунтовувати та розробляти план заходів з оздоровлення умов праці медичних працівників окремих структурних підрозділів стоматологічних клінік і контролю їх ефективності.
5. Проводити контроль за дотриманням правил особистої гігієни і використання засобів індивідуального

захисту медичних працівників стоматологічного профілю.

Питання для самопідготовки

1. Загальні положення системи управління охороною праці в стоматологічних клініках.
2. Охорона праці медичного персоналу в операційному блоці щелепно-лицевого відділення.
3. Перелік приміщень стоматологічної служби та охорона праці в стоматологічних поліклініках, зубопротезних лабораторіях.
4. Медичні огляди медичних працівників стоматологічного профілю.
5. Охорона праці жінок.
5. Особливості охорони праці неповнолітніх.
6. Особливості охорони праці осіб старших вікових груп та інвалідів.
7. Охорона праці у вищих медичних навчальних закладах.

Завдання (задачі) для самопідготовки

Вдома студент повинен підготувати відповіді на теоретичні питання та дати визначення наступним поняттям:

Термін	Визначення
Вимушене положення тіла –	
Попередній медичний огляд –	
Плановий медичний огляд –	
Медичне обладнання –	
Засоби захисту –	

Аудиторна робота – вирішіть ситуаційні завдання і занесіть до протоколу.

Ситуаційне завдання № 1.

У лікаря-стоматолога зафіксовано аварію (порушення цілісності гумових рукавичок та поріз пальця) під час атипового видалення зуба у жінки – хронічного носія вірусного гепатиту В. У чому полягає екстрена профілактика вірусного гепатиту В у лікаря, якщо:

- а) лікар – стоматолог щеплений проти вірусного гепатиту В?
- б) лікар-стоматолог не отримував щеплень?

Ситуаційне завдання №2.

У кабінеті лікаря стоматолога-терапевта є чотири крісла, що розміщені в два ряди паралельно світлонесучій стіні. Кожне робоче місце має універсальну стоматологічну установку. Оцініть правильність розміщення крісел, достатність обладнання.

Ситуаційне завдання № 3.

Під час проведення планового медичного огляду було виявлено, що лікар-стоматолог має патологічні зміни в легенях, остання флюорографія датується минулим роком. Які протиепідемічні заходи необхідно вжити щодо лікаря-стоматолога, контактних з ним осіб та приміщень у яких він працював.

Завдання № 1.

Назвіть з посиланням на нормативний документ норми робочого часу лікаря-рентгенолога дентального кабінету.

Завдання № 2.

Згідно з яким нормативним документом медичний персонал має проходити медичний огляд? Назвіть періодичність проходження медичних оглядів працівниками стоматологічного профілю.

Завдання № 3.

Розташування та взаємозв'язок приміщень операційного блоку, особливості роботи персоналу визначаються насамперед вимогам асептики. Цим зумовлений розподіл операційного блоку на зони з різними режимами роботи. Назвіть та дайте характеристику кожній зоні.

Завдання № 4.

Перед початком подання наркозу необхідно перевірити персонал на наявність електростатичного заряду. Які дії повинна зробити операційна бригада?

Завдання № 5.

Назвіть санітарно-гігієнічні вимоги до облаштування та утримання дентального рентгенологічного кабінету.

Рекомендована література

Основна:

1. Тарасюк В. С. Охорона праці в лікувально-профілактичних закладах. Безпека життєдіяльності: підручник / В. С. Тарасюк, Г. Б. Кучанська, - 2-е вид., переробл. та допов. – К, 2013. – С.126-231.
2. Гігієна праці: Підручник /Ю.І. Кундієв, О.П. Яворовський, А.М. Шевченко та ін.; за ред. акад. НАН України, НАМН України, проф. Ю.І. Кундієва, чл-кор. НАМН України проф. О.П.Яворовського.- К.: ВСВ “Медицина”, 2011.- С.810-854.
3. Охорона праці в медичній галузі: Навч.-метод.посібник для мед.ВНЗ IV р.а.- 2-ге вид., випр..Рекомендовано МОН/ Яворовський О.П., Веремей М.І., Зенкіна В.І. та ін.- К., 2017. – 208 с.

Додаткова:

1. Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя" від 24 лютого 1994 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27. – С. 217.
2. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб», від 6 квітня 2000 року // Голос України. – 2000. – 16 травня.
3. ГОСТ ССБТ 12.1.005-88. «Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны».
4. ДСН 3.3.6.042-99 Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень.
5. ДСН 3.3.6.037-99 Державні санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку.
6. ДСН 3.3.6.039-99 Державні санітарні норми виробничої загальної та локальної вібрації.
7. ДБН В.2.5-28-2006 Природне та штучне освітлення.
8. НРБУ – 97 Норми радіаційної безпеки України.
9. Наказ МОЗ №268 від 30.09.94“Про службу охорони праці системи Міністерства охорони здоров’я”.
10. Наказ МОН України № 563 від 01.08.2001 “Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах”.
11. Наказ МОЗ України №246 від 21.05.2007 року “Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій”.
12. «Граничні норми підймання і переміщення важких речей жінками», затверджені наказом МОЗ України від 10.12.1993 №241.
13. «Перелік важких робіт і робіт з шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх», затверджений наказом МОЗ України від 31.03.1994 №46.
14. «Граничні норми підймання і переміщення важких речей неповнолітніми», затверджені наказом МОЗ України від 22.03.1996 №59.
15. Наказ МОЗ України «Про затвердження норм робочого часу для працівників закладів та установ охорони здоров’я» від 25 травня 2006 р. № 319

Підпис викладача _____

Тема № 9. Небезпечні інфекційні захворювання в роботі медичних працівників стоматологічного профілю

Дата “ ____ ” _____ 20__ р.;

ПІБ, курс, група _____

Актуальність та мотиваційна характеристика. Умови праці медичних працівників стоматологічного профілю характеризуються наявністю комплексу несприятливих виробничих факторів. Серед медичних

працівників висока поширеність професійного туберкульозу, при цьому, у багатьох випадках виявляється резистентність збудника туберкульозу до протитуберкульозних препаратів. При роботі з кров'ю і її компонентами існує значний ризик зараження медичних працівників стоматологічного профілю такими інфекційними захворюваннями як гепатити В та С, ВІЛ-інфекція.

Навчальна мета:

1. Вивчити гігієнічні вимоги до розташування, планування та санітарно-протиепідемічного режиму закладів охорони здоров'я стоматологічного профілю на підставі діючих нормативних документів.
2. Ознайомитися з потенційно небезпечними інфекційними захворюваннями та можливими шляхами потрапляння біологічного матеріалу в організм медичних працівників стоматологічного профілю, вимогами безпеки під час їх роботи.
3. Ознайомитися із законодавчими, організаційними, профілактичними, епідемічними та технічними заходами профілактики інфекційних захворювань в роботі медичних працівників стоматологічного профілю.

У результаті вивчення теми студент повинен:

знати:

1. Гігієнічні вимоги до планування, режиму експлуатації, санітарно-гігієнічного та протиепідемічного режиму закладів охорони здоров'я стоматологічного профілю.
2. Вимоги законодавчих і нормативних актів про охорону праці медичних працівників стоматологічного профілю щодо небезпечних інфекційних захворювань. Правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ.
3. Біологічні шкідливі та небезпечні чинники виробничого середовища та їх вплив на стан здоров'я персоналу медичних установ стоматологічного профілю.
4. Поняття про «виробничу аварію» та екстрене звернення до Центру СНІДу/Інституту інфекційних захворювань. Можливі шляхи потрапляння біологічного матеріалу від ВІЛ-інфікованого в організм медичного працівника стоматологічного профілю.

уміти:

1. Визначати потенційно небезпечні біологічні чинники виробничого середовища, які можуть несприятливо впливати на медичних працівників стоматологічного профілю.
2. Вміти використовувати засоби індивідуального захисту для попередження потрапляння біологічного матеріалу від пацієнта до організму медичного працівника стоматологічного профілю.
3. Організовувати заходи протидії поширенню інфекційних захворювань в умовах закладів охорони здоров'я стоматологічного профілю.
4. Вміти проводити екстрену постконтактну профілактику ВІЛ-інфекції та вірусних гепатитів.
5. Обґрунтовувати та впроваджувати оздоровчі санітарно-гігієнічні та санітарно-протиепідемічні заходи щодо безпечних умов праці.

Питання для самопідготовки:

1. Гігієнічне значення внутрішнього планування будівель закладів охорони здоров'я стоматологічного профілю для забезпечення гігієни та охорони праці.
2. Особиста гігієна хворих та медичного персоналу стоматологічного профілю в системі охорони здоров'я та забезпечення сприятливих умов праці й профілактики внутрішньолікарняних інфекцій та профзахворювань.
3. Статті Конституції України про охорону праці.
4. Санітарне законодавство в галузі охорони праці. Кодекс законів про працю (КЗпП), його основні складові положення.
5. Біологічні виробничі шкідливості, їх класифікація, значимість у професійній патології.
6. Положення Закону України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ) та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ».
7. Наказ МОЗ України № 955 від 05.11.2013 р. «Порядок проведення екстреної постконтактної профілактики ВІЛ-інфекції у працівників при виконанні професійних обов'язків».
8. Наказ МОЗ України № 148 від 17.03.2015 р. «Про затвердження Порядку підтвердження зв'язку зараження ВІЛ-інфекцією з виконанням працівників своїх обов'язків».
9. Наказ МОЗ України №585 від 10.07.2013 р. «Порядок організації медичної допомоги хворим на ВІЛ-інфекцію/СНІД».
10. Наказ МОЗ України від 18.08.2010 № 684 «Про затвердження Стандарту інфекційного контролю за туберкульозом в лікувально-профілактичних закладах, місцях довгострокового перебування людей та проживання хворих на туберкульоз».
11. Наказ МОЗ України від 21.06.2016 №613 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при вірусному гепатиті В».

Завдання (задачі) для самопідготовки

Вдома студент повинен підготувати відповіді на теоретичні питання та дати визначення таким поняттям:

Термін	Визначення
ВІЛ-інфекція	
СНІД	
Мультирезистентний туберкульоз	
Гепатит В	
Гепатит С	
Внутрішньолікарняні інфекції	

Аудиторна робота – вирішіть ситуаційні завдання і занесіть до протоколу.

Ситуаційне завдання № 1.

Лікар – стоматолог під час атипового видалення зубу мав необережність отримати пошкодження своєї руки голкою для ін'єкцій, що стало причиною появи крові з пальця. Лікар видавив з колотої рани кров, промив її, а після цього продовжив приймати інших пацієнтів ще протягом 3-х годин. Після закінчення робочої зміни лікар пішов додому.

Який ризик інфікування ВІЛ-інфекцією та гепатитами В або С (у % для кожного інфекційного захворювання) в даному випадку? Назвіть правила й час реагування на виробничу аварію та обсяг заходів профілактики ВІЛ-інфекції, гепатиту В, гепатиту С.

Завдання № 1.

Назвіть порядок надання першої допомоги працівнику у випадку контакту із джерелом потенційного інфікування ВІЛ, пов'язаного з виконанням професійних обов'язків.

1) При пораненні голкою або гострим предметом:

2) При потраплянні небезпечної біологічної рідини на непошкоджену шкіру:

3) При потраплянні небезпечної біологічної рідини в очі:

4) При потраплянні небезпечної біологічної рідини на слизову оболонку ротової порожнини:

Завдання № 2.

До операції готується пацієнт з позитивним результатом на вірус гепатиту С. Назвіть дії операційної бригади при роботі з пацієнтом.

Початковий та заключний тестовий контроль – тести (відкрита база).

Рекомендована література

Основна:

1. Тарасюк В. С. Охорона праці в лікувально-профілактичних закладах. Безпека життєдіяльності: підручник / В. С. Тарасюк, Г. Б. Кучанська, - 2-е вид., переробл. та допов. – К, 2013. – С.126-231.
2. Гігієна праці: Підручник /Ю.І. Кундієв, О.П. Яворовський, А.М. Шевченко та ін.; за ред. акад. НАН України, НАМН України, проф. Ю.І. Кундієва, чл-кор. НАМН України проф. О.П.Яворовського.- К.: ВСВ "Медицина", 2011.- С.810-854.
3. Охорона праці в медичній галузі: Навч.-метод.посібник для мед.ВНЗ IV р.а.- 2-ге вид., випр..Рекомендовано МОН/ Яворовський О.П., Веремей М.І., Зенкіна В.І. та ін.- К., 2017. – 208 с.
4. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Підручник / Даценко І.І., Габолич Р.Д. – К.: Здоров'я, 2004. – С. 493 – 511.
5. Комунальна гігієна / Гончарук Є.Г., Бардов В.Г., Гаркавий С.І., Яворовський О.П. – К.: Здоров'я, 2003. – С. 615 – 657.

Додаткова:

- 1.«Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу», затверджена наказом МОЗ України №248 від 08.04.2014.
2. Закон України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ».
3. Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя" від 24 лютого 1994 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27. – С. 217.
4. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб», від 6 квітня 2000 року // Голос України. – 2000. – 16 травня.
5. Наказ МОЗ України № 955 від 05.11.2013 р. «Порядок проведення екстреної постконтактної профілактики ВІЛ-інфекції у працівників при виконанні професійних обов'язків».
6. Наказ МОЗ України № 148 від 17.03.2015 р. «Про затвердження Порядку підтвердження зв'язку зараження ВІЛ-інфекцією з виконанням працівників своїх обов'язків».
7. Наказ МОЗ України № 729 від 18.07.2016 р. «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при вірусному гепатиті С».
8. Наказ МОЗ України №585 від 10.07.2013 р. «Порядок організації медичної допомоги хворим на ВІЛ-інфекцію/СНІД».
9. Наказ МОЗ України від 18.08.2010 № 684 «Про затвердження Стандарту інфекційного контролю за туберкульозом в лікувально-профілактичних закладах, місцях довгострокового перебування людей та проживання хворих на туберкульоз».

10. Наказ МОЗ України від 21.06.2016 №613 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при вірусному гепатиті В».
11. ДСанПіН «Санітарно-протиепідемічні вимоги до закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну (медико-санітарну) допомогу», затверджені наказом МОЗ України від 02.04.2013 №259.
12. ДСанПіН «Гігієнічні вимоги до розміщення, облаштування, обладнання та експлуатації перинатальних центрів», затверджені наказом МОЗ України від 26.01.2012 №55.
13. Державні санітарні правила ДСП 9.9.5.080-2002 «Правила влаштування і безпеки роботи в лабораторіях (відділах, відділеннях) мікробіологічного профілю».

Підпис викладача _____

Тема № 10. Основи виробничої безпеки медичних працівників

Дата “___” _____ 20__ р.;

ПІБ, курс, група _____

Актуальність та мотиваційна характеристика. Виробнича безпека медичних працівників є запорукою збереження здоров'я лікаря та пацієнта, необхідною умовою профілактики нещасних випадків, аварій і травматизму.

Навчальна мета

1. Сформулювати знання студентів щодо вимог безпеки технологічного обладнання та технологічних процесів в ЛПЗ стоматологічного профілю.
2. Ознайомитися з поняттям електробезпеки та вимогами безпеки експлуатації електричного обладнання в ЛПЗ стоматологічного профілю.
3. Вивчити основи пожежної безпеки, основні засоби та заходи забезпечення пожежної безпеки виробничого об'єкту.

У результаті вивчення теми студент повинен :

знати:

1. Загальні вимоги безпеки до технологічного обладнання.
2. Знати вимоги електробезпеки та експлуатації електричного обладнання.
3. Загальні вимоги пожежної безпеки щодо об'єктів захисту різноманітного призначення на різних стадіях технологічного циклу.
4. Знати діючі НТД, пов'язані з вимогами пожежної безпеки, електробезпеки та експлуатації електричного обладнання об'єктів різноманітного призначення.

уміти:

1. Визначати основні фактори виробничого середовища та трудового процесу, які можуть несприятливо впливати на працівників, виявляти та оцінювати ознаки його впливу на організм.
2. Обґрунтовувати та впроваджувати оздоровчі санітарно-гігієнічні заходи щодо безпечних умов праці.

Питання для самопідготовки

1. Електробезпека. Класифікація приміщення за ступенем небезпеки ураження електричним струмом. Умови ураження людини електричним струмом. Безпечна експлуатація електроустановок: електрозахистні засоби і заходи.
2. Державний пожежний нагляд. Пожежна профілактика при проектуванні та експлуатації ЛПЗ і медичного обладнання.
3. Показники вибухонебезпечних та пожежонебезпечних властивостей матеріалів і речовин. Категорії приміщень за вибухонебезпечністю. Класифікація вибухонебезпечних та пожежонебезпечних приміщень і зон. Вогнестійкість будівельних конструкцій і матеріалів.
4. Основні засоби і заходи забезпечення пожежної безпеки виробничого об'єкту. Пожежна сигналізація. Засоби пожежогасіння.
5. Дії персоналу при виникненні пожежі. Забезпечення безпечної евакуації персоналу. Забезпечення та контроль стану пожежної безпеки на виробничих об'єктах. Навчання правилам пожежної безпеки працівників ЛПЗ.
6. Види інструктажів. Порядок проведення інструктажів для працівників. Інструктажі з питань охорони праці для студентів та працівників медичних установ.
7. Вимоги безпеки під час експлуатації основного медичного обладнання.

Завдання (задачі) для самопідготовки

Вдома студент повинен підготувати відповіді на теоретичні питання та дати визначення таким поняттям:

Термін	Визначення
Система пожежної безпеки –	
Електробезпека –	
Травматизм –	

Аудиторна робота – вирішіть ситуаційне завдання і занесіть до протоколу.

Класи пожежі відповідно до ГОСТ 27221-87 «Пожарная техника. Классификация пожаров»

Позначення класу пожежі	Характеристика класу	Позначення підкласу	Характеристика підкласу
А	Горіння твердих речовин	A1	Горіння твердих речовин, що супроводжується тлінням (деревина, папір, солома, вугілля, текстильні вироби)
		A2	Горіння твердих речовин, що не супроводжується тлінням (пластмаси)
В	Горіння рідких речовин	B1	Горіння рідких речовин, що не розчиняються у воді (бензин, ефір, нафтове паливо), а також зріджених твердих речовин (парафін).
		B2	Горіння рідких речовин, що розчиняються у воді (спирти, метанол, гліцерин)
С	Горіння газоподібних речовин (побутовий газ, водень, пропан)		
D	Горіння газоподібних речовин (побутовий газ, водень, пропан) Горіння металів	D1	Горіння легких металів, за винятком лужних (алюміній, магній, та інші сплави)
		D2	Горіння лужних та інших подібних металів (натрій, калій)
		D3	Горіння металомістких сполук (металоорганічні сполуки, гідриди металів)

Ситуаційне завдання № 1.

У палаті з невизначеної причини виникла пожежа: загорілися штори, постільні речі, одяг на пацієнтах з даної палати. Як треба діяти черговому медичному персоналу?

Ситуаційне завдання № 2.

Які дії лікаря-стоматолога при ураженні електричним струмом медичної сестри?

Ситуаційне завдання № 3.

У приміщенні стоматологічної клініки в одному з кабінетів внаслідок короткого замкнення електроструму виникла пожежа. У цей час у 8 кабінетах та вітальні перебувало 12 пацієнтів та 12 співробітників. Поліклініка розміщена на першому поверсі житлового будинку. Першим на пожежу звернув увагу лікар - стоматолог.

Які основні заходи повинен здійснити лікар-стоматолог, а в подальшому головний лікар клініки в даному випадку?

Завдання № 1.

Успішне гасіння пожеж пов'язане з правильним вибором типу й виду вогнегасника. Назвіть класифікацію вогнегасників за принципом дії пристрою, а також назвіть у яких випадках застосовується кожний вид вогнегасника.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____
- 6) _____

Завдання № 2.

Залежно від виду ураження електричні удари поділяються на чотири групи (ступеня):

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____

Завдання № 3.

Виробничі приміщення за ступенем небезпеки ураження людей електричним струмом відповідно до правил улаштування електроустановок (ПУЕ) поділяють на три категорії, назвіть та дайте характеристику кожній категорії.

Початковий та заключний тестовий контроль – тести (відкрита база).

Рекомендована література

Основна:

1. Гігієна праці: Підручник / Ю.І. Кундієв, О.П. Яворовський, А.М. Шевченко та ін.; за ред. акад. НАН України, НАМН України, проф. Ю.І. Кундієва, чл-кор. НАМН України проф. О.П.Яворовського. – К.: ВСВ “Медицина”, 2011. – 904 с.
2. Гігієна та охорона праці медичних працівників. Навчальний посібник / За ред. В.Ф. Москаленка, О.П. Яворовського. – К.: «Медицина», 2009. – 176 с.
3. Тарасюк В. С. Охорона праці в лікувально-профілактичних закладах. Безпека життєдіяльності: підручник / В. С. Тарасюк, Г. Б. Кучанська, - 2-е вид., переробл. та допов. – К, 2013. – С.126-231.
4. Охорона праці в медичній галузі: Навч.-метод.посібник для мед.ВНЗ IV р.а.- 2-ге вид., випр..Рекомендовано МОН/ Яворовський О.П., Веремей М.І., Зенкіна В.І. та ін.- К., 2017. – 208 с.
5. ГОСТ 12.1.004-91 ССБТ “Пожарная безопасность. Общие требования”.
6. ГОСТ 12.1.030-81 ССБТ “Электробезопасность. Защитное заземление, зануление”.

Додаткова:

1. Закон України “Про страхові тарифи на загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності”.
2. Основи законодавства України про охорону здоров’я.
3. Закон України “Про пожежну безпеку”.
4. Закон України “Про об’єкти підвищеної небезпеки”.
5. Постанова Кабінету Міністрів України “Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві” № 1232 від 30 листопада 2011 року.
6. Наказ МОЗ України № 268 від 30.09.94 “Про службу охорони праці системи Міністерства охорони здоров’я України”.
7. Наказ Держнаглядохоронпраці України № 15 від 26.01.05 “Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці”.
8. Наказ Держнаглядохоронпраці України № 15 від 26.01.05 “Перелік робіт з підвищеною небезпекою”.
9. ДБН В 2.2-10-01 “Проектування закладів охорони здоров’я”.
10. ГОСТ 12.1.010-76 ССБТ “Взрывоопасность. Общие требования”.
11. ГОСТ 12.1.044-89 ССБТ “Пожаровзрывоопасность веществ и материалов”.

Підпис викладача_____

Перелік питань для підсумкового контролю з дисципліни “Охорона праці в галузі”

Розділ I. Загальні питання охорони праці.

1. Основні терміни та визначення в галузі охорони праці: охорона праці, умови праці, шкідливий виробничий фактор, небезпечний виробничий фактор, безпечні умови праці, робоче місце, техніка безпеки тощо.
2. Суб'єкти і об'єкти охорони праці.
3. Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном.
4. Загальні питання охорони праці в медицині.
5. Правові основи охорони праці (Конституція України, Кодекс законів про працю, Закон України “Про охорону праці” тощо).
6. Нормативно-правові акти з охорони праці (НПАОП): визначення, основні вимоги та ознаки. Структура НПАОП. Реєстр НПАОП.
7. Національні стандарти України з охорони праці. Система стандартів безпеки праці (ССБП). Санітарні, будівельні норми, інші загальнодержавні документи з охорони праці.
8. Акти з охорони праці, що діють в організації, їх склад і структура. Інструкції з охорони праці. Розробка та затвердження актів з охорони праці, що діють в організації.
9. Відповідальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства про охорону праці.
10. Соціальне партнерство як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення охорони праці. Соціальний діалог в Європейському Союзі.
11. Міжнародні норми соціальної відповідальності. Стандарт SA 8000 “Соціальна відповідальність”. Міжнародний стандарт ISO 26000 “Настанова по соціальній відповідальності”.
12. Законодавча основа Євросоюзу з питань охорони праці. Директиви ЄС з охорони праці. Рамкова директива 89/391/ЄС “Про введення заходів, що сприяють поліпшенню безпеки та гігієни праці працівників”.
13. Елементи системи управління охороною праці, міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007.
14. Трудові норми Міжнародної організації праці. Конвенції та Рекомендації МОП. Основні Конвенції МОП в галузі охорони праці.
15. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці. Основні напрямки співробітництва. Організація об'єднаних націй. Всесвітня організація охорони здоров'я. Міжнародна агенція з атомної енергії. Міжнародна організація праці. Європейський Союз.
16. Охорона праці як невід'ємна складова соціальної відповідальності.
17. Державне управління охороною праці, державний нагляд і громадський контроль за охороною праці в Україні. Органи державного нагляду за охороною праці, їх основні повноваження і права. Громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці.
18. Державна служба України з питань праці, її структура та функції.
19. Ризикоорієнтований підхід в оцінці потенційної та реальної небезпеки шкідливого впливу чинників виробничого середовища на здоров'я людини.
20. Виявлення, оцінка та зменшення ризиків небезпечних подій, управління якістю та формування культури безпеки.
21. Колективний та трудовий договори як відображення законодавства з охорони праці. Закон України “Про колективні договори та угоди” та його зміст. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України “Про затвердження форми трудового договору між працівниками і фізичною особою”. Укладання трудової угоди за специфікою видів робіт та особливостями функціональних обов'язків. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі. Прийняття на роботу за контрактом.
22. Відповідальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства щодо охорони праці.
23. Галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища. Положення про організацію системи управління охороною праці в галузі. Наказ МОЗ №268 від 30.09.94 “Про службу охорони праці системи Міністерства охорони здоров'я”.
24. Структура, основні функції і завдання управління охороною праці в медичних установах. Служба охорони праці лікувально-профілактичного закладу (ЛПЗ), її структура, чисельність, основні завдання і функції. Права і обов'язки працівників служби охорони праці.
25. Комісія з питань охорони праці в медичних установах, основні завдання та права. Кабінети промислової безпеки та охорони праці, основні завдання та напрямки роботи.
26. Планування заходів з охорони праці. Виявлення, оцінка та зменшення ризиків небезпечних подій, управління якістю і культура безпеки. Облік і аналіз показників охорони праці. Плани локалізації і ліквідації аварійних ситуацій й аварій.
27. Принципи організації, види навчання та перевірка знань з питань охорони праці. Інструктажі з питань охорони праці, їх види. Стимулювання охорони праці.
28. Соціально-економічний ефект охорони праці медичних працівників.

29. Наказ МОН України № 563 від 01.08.2001 “Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах”.
30. Гігієна та фізіологія праці – визначення, мета, задачі, методи досліджень.
31. Класифікація небезпечних і шкідливих виробничих чинників.
32. Основні фізіологічні ознаки фізичної та розумової праці. Фізіологічні зміни, що відбуваються в органах і системах організму людини при виконанні праці.
33. Працездатність людини, динаміка і причини її зміни протягом робочого дня.
34. Фізіологічна суть втоми, існуючі теорії і сучасне розуміння механізму її виникнення.
35. Шляхи попередження розвитку втоми. Методика розробки раціональних режимів праці та відпочинку.

Розділ 2. Особливості умов праці в стоматологічних медичних закладах.

36. Класифікація праці медичних працівників.
37. Психофізіологічні шкідливі та небезпечні чинники виробничого середовища та їх вплив на стан здоров'я медичних працівників стоматологічного профілю.
38. Фізичні шкідливі та небезпечні чинники виробничого середовища та їх вплив на стан здоров'я медичних працівників стоматологічного профілю.
39. Хімічні шкідливі та небезпечні чинники виробничого середовища та їх вплив на стан здоров'я медичних працівників стоматологічного профілю.
40. Біологічні шкідливі та небезпечні чинники виробничого середовища та їх вплив на стан здоров'я медичних працівників стоматологічного профілю.
41. Гігієнічні особливості умов праці та стану здоров'я лікарів стоматологічного профілю.
42. Особливості професійної та виробничо обумовленої захворюваності медичних працівників.
43. Основні методи та критерії санітарно-гігієнічного оцінювання умов праці медичних працівників. Поняття про важкість, напруженість, шкідливість та небезпечність праці.
44. Методика оцінки роботи медичних працівників за критеріями “Гігієнічної класифікації праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу”, затвердженої наказом МОЗ України 08.04.2014 № 248.
45. Атестація робочих місць за умовами праці. Мета, основні завдання та зміст атестації. Організація робіт та порядок проведення атестації робочих місць. Карта умов праці.
46. Основний зміст Постанов Кабінету Міністрів України № 1232 від 30.11.2011 р. “Деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві”, №270 від 22.03.01 р. “Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків невикробничого характеру” та № 1662 від 8.11.2000 р. “Про затвердження переліку професійних захворювань”.
47. Методика розслідування та обліку нещасних випадків на виробництві.
48. Методика розслідування та обліку нещасних випадків невикробничого характеру.
49. Травматизм, гострі та хронічні професійні захворювання і отруєння в медицині, методика їх обліку і розслідування.
50. Заходи профілактики нещасних випадків, травматизму та професійних захворювань медичних працівників.
51. Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. Закон України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності”. Відшкодування шкоди потерпілому на виробництві.

Розділ 3. Спеціальні питання охорони праці в стоматологічних медичних закладах.

52. Гігієнічні вимоги до проектування та забудови лікувально-профілактичних закладів стоматологічного профілю.
53. Вимоги безпеки під час експлуатації основного медичного обладнання.
54. Заходи щодо зниження фізичного та нервово-психічного перевантаження медичних працівників стоматологічного профілю. Наукова організація праці в ЛПЗ. Раціональна організація робочого місця та меблів. Основні шляхи запобігання виникнення втоми.
55. Заходи щодо зменшення несприятливої дії фізичних чинників на організм медичних працівників стоматологічного профілю. Вимоги до мікроклімату.
56. Заходи щодо зниження несприятливої дії шуму, вібрації, ультразвуку.
57. Вимоги до виробничого освітлення робочих місць медичних працівників стоматологічного профілю.
58. Вимоги до ультрафіолетового випромінювання, електромагнітних полів радіочастот та лазерного випромінювання на робочих місцях медичних працівників стоматологічного профілю.
59. Вимоги до відеотерміналів і персональних ЕОМ.

60. Вимоги до іонізуючого випромінювання медичних працівників стоматологічного профілю.
61. Заходи щодо зменшення несприятливої дії хімічних чинників на організм медичних працівників стоматологічного профілю. Шляхи попередження забруднення повітря робочої зони шкідливими хімічними речовинами.
62. Заходи профілактики шкідливого впливу біологічних чинників. Санітарно-гігієнічний та протиепідемічний режим лікарні.
63. Гігієнічне виховання та санітарна освіта.
64. Вимоги до засобів індивідуального захисту і робочого одягу медичних працівників стоматологічного профілю.
65. Організація повітрообміну в приміщеннях ЛПЗ, вентиляція.
66. Охорона праці медичного персоналу стоматологічного профілю в окремих структурних підрозділах ЗОЗ (стоматологічному кабінеті, операційному блоці, радіодіагностичних підрозділах, фізіотерапевтичних кабінетах, тощо), основні нормативні документи, що регламентують ці питання.
67. Норми робочого часу для працівників закладів та установ охорони здоров'я.
68. Охорона праці у вищих медичних навчальних закладах.
69. Гарантії прав працівників на охорону праці, пільги та компенсації за важкі та шкідливі умови праці. Обов'язки працівників щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці.
70. Охорона праці жінок, неповнолітніх, осіб старших вікових груп та інвалідів, основні нормативні документи, що регламентують ці питання.
71. Медичні огляди медичних працівників. Основні положення Наказу МОЗ України №246 від 21.05.2007 року "Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій".
72. Профілактика внутрішньолікарняних інфекцій як складова охорони праці в медицині.
73. Поняття про небезпечні інфекційні захворювання.
74. ВІЛ та СНІД у практиці лікаря стоматологічного профілю. Можливі шляхи потрапляння біологічного матеріалу від ВІЛ-інфікованого в організм медичного працівника. Поняття про "виробничу аварію" та екстрене звернення до Центру СНІДу/Інституту інфекційних захворювань.
75. Основні положення Закону України "Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ" та Закону України Про затвердження Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014-2018 роки № 1708-VII від 20.10.2014.
76. Основні положення Наказів МОЗ України № 955 від 05.11.2013 "Порядок проведення екстреної постконтактної профілактики ВІЛ-інфекції у працівників при виконанні професійних обов'язків", № 148 від 17.03.2015 "Про затвердження Порядку підтвердження зв'язку зараження ВІЛ-інфекцією з виконанням працівником своїх професійних обов'язків", № 955 від 05.11.2013 "Про затвердження нормативно-правових актів щодо захисту від зараження ВІЛ-інфекцією при виконанні професійних обов'язків" та інших.
77. Вірусні гепатити, їх потенційна небезпека для медичних працівників. Профілактика інфікування вірусами гепатиту та імунопрофілактика при контакті із біологічними матеріалами хворого на гепатит.
78. Постанова КМ України № 637 від 29.04.13 р. "Про затвердження Державної цільової соціальної програми профілактики, діагностики та лікування вірусних гепатитів на період до 2016 року".
79. Туберкульоз та його поширеність в Україні та світі. Потенційна професійна небезпека для медичних працівників стоматологічного профілю.
80. Заходи профілактики зараження туберкульозом медичних працівників стоматологічного профілю. Закони України "Про протидію захворюванню на туберкульоз", "Про затвердження Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії захворюванню на туберкульоз на 2012-2016 роки".
81. Кольори, знаки безпеки та сигнальна розмітка.
82. Загальні вимоги безпеки до технологічного обладнання та процесів в ЛПЗ. Безпека під час експлуатації систем під тиском і криогенної техніки.
83. Електробезпека. Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження електричним струмом.
84. Умови ураження людини електричним струмом. Безпечна експлуатація електроустановок: електрозахисні засоби і заходи.
85. Основи пожежної безпеки. Державний пожежний нагляд. Пожежна профілактика при проектуванні і експлуатації ЛПЗ та медичного обладнання.
86. Показники вибухопожежонебезпечних властивостей матеріалів і речовин. Категорії приміщень за вибухопожежонебезпечністю. Класифікація вибухонебезпечних та пожежонебезпечних приміщень і зон. Вогнестійкість будівельних конструкцій і матеріалів.
87. Основні засоби і заходи забезпечення пожежної безпеки виробничого об'єкту. Пожежна сигналізація. Засоби пожежогасіння.
88. Дії персоналу при виникненні пожежі. Забезпечення безпечної евакуації персоналу. Забезпечення та контроль стану пожежної безпеки на виробничих об'єктах. Навчання правилам пожежної безпеки працівників ЗОЗ.

Практичні питання

1. Застосовувати вимоги законодавчих та нормативних документів для впровадження методів та засобів системи охорони праці працюючих в медичних закладах.
2. Застосовувати основні форми організації та управління охороною праці медичних працівників стоматологічного профілю.
3. Виявляти шкідливі та небезпечні фактори виробничого середовища на робочому місці медичних працівників стоматологічного профілю та давати їм гігієнічну оцінку.
4. Давати оцінку організації робочого місця, меблів, медичного обладнання в ЛПЗ.
5. Прогнозувати можливість виникнення професійних, виробничо обумовлених захворювань, нещасних випадків, аварійних ситуацій.
6. Проводити атестацію робочих місць за умовами праці за показниками важкості, напруженості, шкідливості і небезпечності виробничого процесу.
7. Обґрунтовувати та розробляти план заходів з оздоровлення умов праці медичних працівників стоматологічного профілю і контролю їх ефективності.
8. Проводити контроль за дотриманням правил особистої гігієни і використання засобів індивідуального захисту медичних працівників стоматологічного профілю.
9. Проводити розслідування та облік нещасних випадків, гострих та хронічних професійних захворювань, випадків травматизму в медичній галузі.
10. Організовувати заходи протипожежної і електробезпеки.
11. Розробляти інструкції з охорони праці для медичних працівників стоматологічного профілю.
12. Проводити навчання та перевірку знань з охорони праці.

Рекомендована література.

Базова:

1. Охорона праці в медичній галузі : навч.-метод. посіб. / О.П. Яворовський, М.І. Веремей, В.І. Зенкіна та ін. – К. : ВСВ “Медицина”, 2017. – 208 с.
2. Безпека життєдіяльності, основи охорони праці: навч. посіб. / О.П. Яворовський, В.М. Шевцова, В.І. Зенкіна та ін.; за заг. ред О.П. Яворовського. – К.: ВСВ “Медицина”, 2015. – 288 с.
3. Безпека життєдіяльності, основи охорони праці: Навчально-методичний посібник/ упор.: О.П. Яворовський, В.М. Шевцова, Г.А. Шкурко та ін.- Черкаси: видавець Чабаненко Ю.А., 2012. – 232 с.
4. Гігієна праці: Підручник /Ю.І. Кундієв, О.П. Яворовський, А.М. Шевченко та ін.; за ред. акад. НАН України, НАМН України, проф. Ю.І. Кундієва, чл-кор. НАМН України проф. О.П.Яворовського.- К.: ВСВ “Медицина”, 2011.- 904с.
5. Гігієна праці (методи досліджень та санітарно-епідеміологічний нагляд) /За ред. А.М.Шевченка, О.П.Яворовського. – Вінниця: Нова книга, 2005.
6. Охорона праці у фармацевтичній галузі: навч. посіб. /О.В.Жуковіна, О.І.Зайцев, О.І.Жуковін, Г.А.Грецька. –К.: Медицина, 2009, -432с.
7. Гігієна та охорона праці медичних працівників: навч.посібник /За ред. В.Ф.Москаленка, О.П.Яворовського. – К.: ВСВ «Медицина», 2009. – 176 с.
8. Свидовый В.И. Гигиена и охрана труда медицинских работников /В.И.Свидовый, Е.Е.Палишкина. – СПб ГМД им. И.И.Мечникова, 2006. -90с.
9. Тарасюк В. С. Охорона праці в лікувально-профілактичних закладах. Безпека життєдіяльності: підручник / В. С. Тарасюк, Г. Б. Кучанська, - 2-е вид., переробл. та допов. – К, 2013. – С.126-231.
10. Конституція України. Основний закон від 28.06.1996.
11. Кодекс законів про працю України. Закон № 322-VIII від 10.12.71.
12. Основи законодавства України про охорону здоров'я № 2802-XII від 19.11.92.
13. Закон України “Про охорону праці” від 14.10.92.
14. Закон України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” № 4004-XII від 24.02.94.
15. Закон України «Про пожежну безпеку»
16. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».
17. Закон України «Про колективні договори та угоди» № 1874 від 24.12.95.
18. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» № 2245-III від 18.01.2001.
19. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014-2018 роки» № 1708-VII від 20.10.2014.
20. Закон України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» № 1972-XII від 12.12.91.
21. Закон України «Про протидію захворюванню на туберкульоз» № 2586-III від 05.07.2001.

Допоміжна:

1. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб», від 6 квітня 2000 року // Голос України. – 2000. – 16 травня.
2. Постанова Кабінету Міністрів України “Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві” № 1232 від 30 листопада 2011 року.
3. Постанова Кабінету Міністрів України №1662 від 08.11.2000 “Про затвердження переліку професійних захворювань”.
4. Постанова Кабінету Міністрів України №270 від 22.03.2001 «Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру».
5. Постанова Кабінету Міністрів України № 442 від 1.08.1992 “Про Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці”.
6. Постанова КМУ № 955 від 05.11.2013 «Про затвердження нормативно-правових актів щодо захисту від зараження ВІЛ-інфекцією з виконанням працівником своїх професійних обов’язків».
7. Постанова КМУ № 148 від 17.03.2015 «Про затвердження Порядку підтвердження зв’язку зараження ВІЛ-інфекцією з виконанням працівником своїх професійних обов’язків».
8. Постанова КМУ від 16.10.1998 №1642 «Про затвердження Порядку та умов обов’язкового страхування медичних працівників та інших осіб на випадок інфікування вірусом імунодефіциту людини».
9. Наказ МОЗ України № 268 від 30.09.94 “Про службу охорони праці системи Міністерства охорони здоров’я України”.
10. Наказ МОЗ України «Про введення оперативного контролю за станом охорони праці в установах, закладах та на підприємствах системи МОЗ України» № 444 від 01.11.01.
11. Наказ МОН України № 563 від 01.08.01 “Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і закладах освіти”.
12. Наказ МОЗ України №246 від 21.05.2007 року “Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій”.
13. Наказ МОЗ України № 614 від 13.12.2004 «Про затвердження Порядку складання та вимоги до санітарно-гігієнічних характеристик умов праці».
14. Наказ МОЗ України № 955 від 05.11.2013 “Порядок проведення екстреної постконтактної профілактики ВІЛ-інфекції у працівників при виконанні професійних обов’язків”.
15. “Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу”, затверджена наказом МОЗ України № 248 від 08.04.2014.
16. Наказ МОЗ України № 148 від 17.03.2015 р. «Про затвердження Порядку підтвердження зв’язку зараження ВІЛ-інфекцією з виконанням працівників своїх обов’язків».
17. Наказ МОЗ України № 729 від 18.07.2016 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при вірусному гепатиті С».
18. Наказ МОЗ України № 585 від 10.07.2013 р. «Порядок організації медичної допомоги хворим на ВІЛ-інфекцію/СНІД».
19. Наказ МОЗ України від 18.08.2010 № 684 «Про затвердження Стандарту інфекційного контролю за туберкульозом в лікувально-профілактичних закладах, місцях довгострокового перебування людей та проживання хворих на туберкульоз».
20. Наказ МОЗ України від 21.06.2016 №613 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при вірусному гепатиті В».
21. ДСанПіН «Санітарно-протиепідемічні вимоги до закладів охорони здоров’я, що надають первинну медичну (медико-санітарну) допомогу», затверджені наказом МОЗ України від 02.04.2013 №259..
22. Наказ Держнаглядохоронпраці України № 15 від 26.01.05 “Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці”.
23. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97). – Київ: Відділ поліграфії Українського центру держсанепіднагляду МОЗ України, 1998. – 125 с.
24. ДСП 6.177-2005-09-02 « Основні санітарні правила забезпечення радіаційної безпеки України».
25. ДСН 3.3.6.039-99 “Державні санітарні норми виробничої загальної та локальної вібрації”.
26. ДСН 3.3.6.037-99 “Державні санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку”.
27. ДСН 3.3.6.042-99 “Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень”.
28. ДСанПіН 3.3.6.096-2002 “Державні санітарні норми і правила при роботі з джерелами електромагнітних полів”.
29. ДСанПіН 3.3.2007-1998 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин».
30. ГОСТ 12.1.005-88 ССБТ “Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны”.
33. ГОСТ 12.1.007-74 ССБТ “Вредные вещества. Классификация и общие требования безопасности”.

34. ГОСТ 12.1.004-91 ССБТ “Пожарная безопасность. Общие требования”.
35. ГОСТ 12.1.010-76 ССБТ “Взрывоопасность. Общие требования”.
36. ГОСТ 12.1.012-90 ССБТ “Вибрационная безопасность. Общие требования”.
37. ГОСТ 12.1.029-80 ССБТ “Средства и методы защиты от шума. Классификация”.
38. ГОСТ 12.1.030-81 ССБТ “Электробезопасность. Защитное заземление, зануление”.
39. ГОСТ 12.1.044-89 ССБТ “Пожаровзрывоопасность веществ и материалов”.
40. ГОСТ 12.4.013-85 Е ССБТ “Очки защитные. Общие технические условия”.
41. ГОСТ 12.4.026-76 ССБТ “Цвета сигнальные и знаки безопасности”.
42. ГОСТ 12.4.034-85 ССБТ “Средства индивидуальной защиты органов дыхания. Классификация и маркировка”.
43. ГОСТ 12.4.124-83 ССБТ “Средства защиты от статического электричества. Общие технические требования”.
44. ГОСТ 12.4.115-82 ССБТ “Средства индивидуальной защиты работающих. Общие требования к маркировке”.
45. ДСТУ 2293-99 “Охорона праці. Терміни та визначення основних понять”.
46. ДСТУ-П OHSAS 18001-2006 “Система управління безпекою та гігієною праці. Вимоги”.
47. ДСТУ-П OHSAS 18002-2006 “Система управління безпекою та гігієною праці. Основні принципи виконання вимог OHSAS 18001”.
48. ДСТУ 2299-93 “Засоби індивідуального захисту органів дихання. Терміни та визначення”.
49. ДСТУ 3038-95 “Гігієна. Терміни та визначення основних понять”.
50. ДСТУ 2272-93 ССБП “Пожежна безпека. Терміни та визначення”.
51. ДБН В.2.2-9:2009 “Громадські будинки та споруди”.
52. ДБН В.2.2-10-01 “Проектування закладів охорони здоров’я”.
53. ДБН В.2.5-28-2006 “Природне та штучне освітлення”.
54. ДНАОП 0.00-1.21-98 “Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів”.
55. НПАОП 0.00-4.35-04 »Типове положення про службу охорони праці».
56. НПАОП 0.00-4.09-93 »Типове положення про комісії з питань охорони праці підприємства».
57. НПАОП 0.00-4.12-05 »Типове положення про порядок проведення навчання з питань охорони праці».
58. НАОП 9.1.50-1.10-84 (НПАОП 85.11-1.10-84) “Правила з техніки безпеки при експлуатації виробів медичної техніки в установах охорони здоров’я. Загальні вимоги”.
59. НАОП 9.1.50-1.15-69 “Санітарні правила проектування, обладнання, експлуатації та утримання виробничих і лабораторних приміщень, які призначені для проведення робіт з ртуттю, її сполуками та приладами”.
60. НАОП 9.1.50-2.02-3 (ОСТ 42-21-15-83) “Кабінети рентгенодіагностичні. Вимоги безпеки”.
61. НАОП 9.1.50-6.04-91 “Методичні рекомендації щодо поліпшення умов праці медичних працівників, які зайняті ультразвуковою діагностикою”.
62. Конвенції МОП з гігієни і охорони праці.

16. Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>.
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Міністерство охорони здоров’я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>.
5. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>.
6. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>.
7. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>.
8. Державна служба України з питань праці <http://dsp.gov.ua/>.
9. Всесвітня організація охорони здоров’я <http://www.who.int/en/>.
10. Міжнародна організація праці <http://www.ilo.org/global/lang-en/index.htm>.